REVISTA CULTULUI MOZAIC

APARE BILUNAR

ADMINISTRAȚIA str. Sfinții Vinori nr. 9 telefon 615 50 90 REDACȚIA: București str. Popa Rusu nr. 24 telefon 611 80 80

Anul XXXVIII
Nr. 754
MARTIE (I) 1993
NISAN 5753
12 pagini 20 lei

MESAJUL DE PESAH 5753 al Eminenței Sale domnul Șef Rabin dr. Moses Rosen

către comunitățile evreiești din România

Iubiți frați și iubite surori,

Mesele festive ale acestor nopți de Pesah ne așteaptă din nou. An de an, ele aduc în casele noastre vânt de libertate, căci în noaptea aceasta „pășit-am de la robie la libertate".

Cruntă ne-a fost suferința sclaviei, cupa amară a umilințelor am sorbit-o până la fund și iată că, în miez de noapte, tocmai atunci când bezna era mai puternică și se părea că de nicăieri nu licărește vreo rază de nădejde, tocmai atunci „Paznicul lui Israel" ne-a salvat.

În noaptea aceasta, s-a născut poporul evreu și, odată cu el, a pornit în lume un mesaj care părea ciudat. El suna cam astfel: „Sclavia poate si trebuie să ia sfârșit. Iată că se poate, iată că e posibil ca lanțurile să fie sfărâmate, iată că robii își pot schimba soarta".

De atunci, de mii de ani încoace, toți Faraonii, orice nume ar fi purtat, au tremurat în fața acestui eveniment care a zguduit istoria: Libertatea a pornit la drum.

De aceea, copilul evreu din toate generațiile întreabă:

„MA NIȘTANA?" „Prin ce se deosebește noaptea aceasta de celelalte nopți?"

Iar părintele răspunde:

„Da, sclavi am fost și nu mai suntem, dar nu avem voie să uităm cele ce s-au petrecut cu noi. Mai mișună Faraonii potențiali în lume. De nenumărate ori, aceștia, la fel cu predecesorul lor, au alergat după carul istoriei, dorind să-l întoarcă din drum. Deci să ne amintim. Căci noaptea aceasta e ליל שימורים „o noapte de veghe". Să veghem, căci libertatea poate fi ușor pierdută dacă vrei să te îmbeți cu iluzii.

Să veghem auspra noastră însăne, popor al lui Dumnezeu, popor care nici el nu e la fel cu toate celelalte. Dacă suntem liberi și egali cu ceilalți, să veghem și să nu uităm că ieșirea din robia egipteană a avut drept scop să ne salvăm identitatea națională, credința străbună, să știm să continuăm a fi altfel decât toți ceilalți".

Asimilarea înseamnă sinucidere colectivă. Ceea ce n-au izbutit nici Faraon, nici Hitler, poate, *horribile dictu*, împlini lipsa noastră de veghe asupra Torei, culturii, tradiției, învățăturii noastre multimilenare.

Cina acestei nopți nu e, nicidecum, o „cină de taină". În miez de noapte, noi deschidem larg porțile caselor noastre și strigăm acest mesaj al drepturilor omului, dreptul de a fi la fel și cel de a fi altfel decât ceilalți.

Curcubeul e simbolul păcii, ales de cel Atotputernic tocmai pentru că într-însul se înmănunchează șapte culori, care dau împreună imaginea unei splendide armonii, dar nici una nu se contopește cu celelalte. Rămâne fiecare ceea ce a fost.

Iubiți frați și iubite surori,

Slăvit fie Dumnezeu pentru că orice discriminare împotriva noastră este pedepsită de lege și că tânăra democrație din această țară ne chezășuiește, oropsiților de altădată, egalitatea cetățenească.

Să știm deci să veghem la cealaltă fațetă a libertății, aceea care depinde de noi și numai de noi, respectarea propriei demnități, afirmarea — fără ostentație, dar cu hotărâre — a identității noastre naționale, promovarea învățăturii noastre multimilenare, Tora și a ei minunată etică.

Am știut dintotdeauna și trebuie să veghem și astăzi ca toate aceste elemente de iudaism să le îmbinăm cu devotamentul și fidelitatea față de România, patria noastră, a tuturora; vom pune și în viitor întreaga noastră capacitate în slujba ei.

În acest spirit și cu aceste sfaturi ce ni le transmite Hagada pe care o recitim în aceste nopți, vă transmit tuturora, iubiți frați și iubite surori, sacerdotala mea binecuvântare pentru un

HAG KAȘER VESAMEIAH!

DR. MOSES ROSEN
Șef Rabin al Cultului Mozaic
Președintele Federației Comunităților
Evreiești din România

Ce înseamnă o splendidă solidaritate evreiască

După cum e îndeobște cunoscut, comunitățile noastre evreiești sunt de 26 de ani încoace sprijinite substanțial de Organizația „JOINT".

În afara faptului că mii de familii de evrei bătrâni, bolnavi și fără mijloace au supraviețuit anilor grei numai datorită ajutoarelor în bani, alimente, haine, medicamente trimise regulat de JOINT, că s-au creat 11 restaurante rituale în care iau prânzul zilnic mii de persoane, patru cămine cu aproape 500 de paturi în care se acordă o admirabilă îngrijire medicală, JOINT-ul ne trimite în fiecare an azimă rituală și vinul ritual necesare prăznuirii sărbătorii de PESAH.

În acest an, datorită unor neprevăzute situații create de furnizori care trebuiau să trimită azimă la timp și n-au făcut-o, s-a ivit o situație pur și simplu dramatică pentru evreii din România, aceea de a nu avea azimă de PESAH. Marile întârzieri produse în livrarea azimei, coroborate cu faptul că azima care ar fi sosit cu vaporul trebuia distribuită până în cele mai îndepărtate cătune în care se mai află un evreu, ne aflam în fața riscului ca unii evrei să rămână fără azimă.

Ei bine, atunci JOINT-ul a luat hotărârea de a recurge la transportul pe calea aerului. Două avioane ale Companiei TAROM au adus în timp util azimă și la ora când scriem aceste rânduri, întreaga cantitate se află la destinațiile respective.

Costul transportului unui kg de azimă depășește un dolar. Dacă adăugăm costul de fabricație, ajungem la un preț de peste 2 dolari și jumătate (în lei, aproximativ 1500 lei un kg.).

Evreii din România să afle că ei consumă cea mai scumpă azimă din lume. Cinste fraților noștri din SUA! O adâncă emoție ne cuprinde când dorim să le mulțumim. A făcut-o Eminența Sa domnul Șef Rabin dr. Moses Rosen prin faxul de mai jos.

CĂTRE AMERICAN JOINT DISTRIBUTION COMMITTEE NEW YORK

Scumpe domnule președinte ambasador Dr. Milton Wolf,
Scumpe domnule vice-președinte executiv Michael Schneider,

Lozinca sărbătorii de Pessah „Nici un evreu să nu rămână flămând" (KOL DICHFIN) este lozinca domniilor voastre în toate zilele anului și evreii din România resimt aceasta zi de zi. Ceea ce ați făcut însă în acest an — în pofida enormelor dificultăți neprevăzute ce s-au ivit — aducând prin avion azima noastră, este o splendidă confirmare a filosofiei Dvs. în ceea ce privește solidaritatea evreiască, în respectul Torei.

Fie ca Atotputernicul să vă binecuvânteze pe Dvs., pe iubitul nostru prieten Dr. Zvi Feine, pe toți conducătorii și lucrătorii JOINT-ului, cu sănătate și fericire.

Fie ca el să vă facă să pășiți din succes în succes în nobila dvs. misiune în slujba Israelului și a întregului popor evreu. HAG KAȘER VESAMEIAH — O sărbătoare rituală și plină de veselie.

Domniile voastre, sunteți aceia care ne-ați făcut posibil ca acest PESAH să-l păstrăm „KAȘER" — ritual, tot Dvs. meritați deci să aveți un Pesah și un întreg an „SAMEIAH", un an de succese și în veselie.

Cu dragoste și cu admirație
ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

THE AMERICAN JEWISH JOINT DISTRIBUTION COMMITTEE NEW YORK

Scumpe Rabin Rosen,

Amândoi am fost extrem de emoționați de cuvintele Dvs. și de înălțătoarea binecuvântare cuprinse în FAX-ul Dvs. pe care l-am primit ieri.

E minunat că azimele au ajuns la timp înainte de Pesah, deși noi nu simțim că am fi săvârșit o faptă eroică deosebită. În schimb, noi, pur și simplu mulțumim lui Dumnezeu care a binecuvântat eforturile noastre în ceea ce privește interesul nostru pentru bunăstarea evreilor din România.

Noi suntem „paznicii fraților noștri" și sărbătorirea libertății ne este scumpă pentru că împărtășim cu voi această minune.

Cele mai bune urări de HAG KASHER VESAMEIAH

Președinte
Ambasador MILTON A. WOLF

Vice-Președinte Executiv,
MICHAEL SCHNEIDER

Puncte de reper în estetica poeziei lui IȚIC MANGER*

Dacă ceva sensibilizează lectorul poeziei lui Iţic Manger, este senzaţia strângerii ei între palme, aidoma pulsaţiilor inimii unei păsări rănite. Chiar atunci când scrie proză. Căci introducerea la baladele lui Velvl Zbarjer, personaj legendar al unei specii dispărute, trubadurul evreu al ştetl-ului sau ghetoului din Europa răsăriteană, alter-ego al poetului însuşi, este un asemenea exemplar de proză poematică, din speţa celei chagalliene. Relaţia dintre trubadur şi auditoriu e directă. Această căldură a sufletului popular, pe care Velvl Zbarjer, alias Iţic Manger, o caută, o găseşte şi-i răspunde este prima condiţie a puterii de a crede, asemenea altui mare poet de limbă idiş (l-am numit pe Itzhak Leib Peretz), că, într-adevăr, lumea nu-i o junglă, nici un tripou.

Iţic Manger are puterea de a concretiza abstractul, plasticiza natura, cu ochi de bătrân şi de copil, totodată, de a sintetiza, cu mare forţă picturală, senzaţia. „Vineţiul zorilor — ca o rugăciune pe cer", scrie Manger. Adresarea familiară, un alt mod de exprimare a lirismului evreiesc, ascunde şi reversul medaliei: tristeţea adâncă, fără leac, povara unui destin suportat cu linişte, devenind astfel melancolie. „Rătăcitor cum e — scrie Manger despre Velvl Zbarjer — trecând mereu prin oraşe şi târguri, întârziind uneori prin ceainării şi prin cârciumi — aşa i se destramă viaţa: e cântecul lui".

Dacă n-ar fi decât suferinţa potolită a eşuării, din primele fraze, totul s-ar putea raporta la unul din vechile cântece populare evreieşti, care începe cu o variantă proprie la motivul lui „eheu fugaces" horaţian privind curgerea fără întoarcere a timpului: „A fost, a fost şi nu mai e...". Dar ultimele cuvinte vorbesc despre transformarea acestui destin amar în artă, despre metamorfoza înfrântului în plan social, efemer, în învingător pe planul peren al valorii autentice. Accentele sociale, subtextuale aici, devin în alt loc evidente: „Unde-i locul [...], unde ochiu-n lacrimi nu se-neacă / iar cel drept nu-i tras de strâmbi în ţeapă ?", întreabă, întrebare fără răspuns, poetul.

Tot de estetica mangeriană ţine şi ideea de spontaneitate a poeziei, ce se naşte din acea stare de graţie care n-are nimic comun cu efortul intelectual de a o mima.

În balada dedicată Iaşilor se aude, parcă, acel ecou din „Kohelet" despre „deşertăciunea deşertăciunilor", un sentiment al perisabilului, al perpetuei treceri din fiinţă în nefiinţă, al neputinţei de a împiedica această nesfîrşită, gravă, deloc grăbită, dar sigură alunecare. Amurgul, de pildă, e perceput ca „unul ce-a fost floare şi frunză şi e umbră".

O altă semnificaţie pe care Manger o acordă poeziei este aceea de îngustă punte peste prăpastia vis-realitate care este lumea, receptare baalşemtoviană a ei. Diferenţa dintre romantismul german, bunăoară, pe care Manger îl cunoştea bine, şi postromantismul trubadurului evreu este conştiinţa acestuia din urmă că visul e doar un vis. Dar, fără el, hiperluciditatea ar usca totul, ar anula bătaia vie a afectului, a sensibilităţii, a dulcişei. Şi aici intrăm în imperiul altui laitmotiv caracteristic, de această dată, nu doar lui Iţic Manger, ci literaturii iudaice în genere. E vorba de imaginea mamei evreice, „a idise mame" (mama de toate zilele şi mama Şabat din „Evreul cu psalmi" al lui Şalom Aş, cea citind „Ţeena Urena" — din poemele lui Şlonski —, cea inventând din aproape nimic bucurii culinare pentru copii, de Şabat — din nuvelele lui Peretz etc.). De la poemul copilului care a vrut să fie pasăre, marcat de devotamentul înlăcrimat-îngrijorat al dragostei materne, până la „jaiea ştiută" a mamei din aceeaşi baladă („Iaşi"), suferinţa de a fi rănit sufletul înzestrat cu asemenea forţă de dăruire al mamei sale metamorfozează remuşcarea în litanie, atingându-şi aripa cu sublimul.

■ Iţic Manger, portret de Arthur Kolnik

Iţic Manger are capacitatea de a conştientiza clipa de bucurie atunci când a trecut; de aici geneza poeziei-defulare transformând suferinţa în rostire poetică. Există pretutindeni în baladele sale o veselie tragică, în care arlechiniada sau „Zbarjeriada" pendulează între limbaj cotidian colorat şi incandescenţă de un lirism aparte care vizează dorul de desferecare din cotidian. Din conştiinţa himerismului şi perseverarea întru visare, din motivul şalomalehemian al „stelelor rătăcitoare" în transpunere proprie, din virtuţi de dramaturg, lunecând între eleganţă şăgalnică şi umor rute, între poezie ermetică şi descântec popular, din familiara imagine a cusătoresei Malcale şi trimitere subiacentă la intangibilul şi suavitatea donei angelicata din poezia renascentistă europeană, din conceptul biblic al luminii, echivalent al binelui şi frumosului, disponibilitatea pentru „ploi şi şleauri pe un câmp pieziş", respectiv pentru năvălirea impetuoasă a vegetaţiei ce incită universul vizual, din motivul ascendent dominant al păsării, simbol al zborului, din hazul de necaz al boemei evreieşti poezia mangeriană se configurează pe coordonatele esenţiale ale lirismului evreiesc: gingăşie, tandreţe, semne de întrebare ce tulbură, mângâie, înlăcrimează. El vine, poate, din legănarea tremurată a sufletului „de migdale" al lui Malcale, din prozaism şi evlavie, din melancolie cu inflexiuni biblice, din nevoia de frumos a evreului măcinat de lupta dură cu vicisitudinile existenţei, cu incertitudinea zilei de mâine.

Velvl Zbarjer, trubadurul legendar de care-şi aminteşte publicistul şi eseistul H.St. Streitman, concepea recitarea baladelor ca pe o oficiere: „Nu făcea nici o introducere la cântecele sale. De obicei stătea în picioare la o masă şi-şi declama sau îşi cânta cântecele improvizate. Pe această masă trebuia însă neapărat să fie două lumânări aprinse şi o sticlă cu vin...".

Este şi un mod al lui Iţic Manger de a confirma că poezia înseamnă un act solemn, grav, sublim, în faţa căruia trebuie să stai cu sfiicţiune şi să-i răspunzi fără cuvinte, aşa cum asculţi orga.

E. SUHOR

* Iţic Manger — *Velvl Zbarjer scrie scrisori frumoasei Malcale*, versiune românească de Iosif H. Andronic şi Paul Drumaru, Editura Kriterion, Bucureşti, 1992.

BIANCA MARCOVICI

ASCULTĂ, FIICĂ A MEA!

de la mine n-ai să ai mare lucru
decât puţină iubire,
sâmburele meu a rodit pentru tine,
îţi va da seva sa, îţi va da totul.

de la mine n-ai să ai mare lucru
decât puţină afecţiune,
rozul incandescent va divide lumea
noastră,
va spulbera grădina sădită de curând, o
va înghiţi.

ai răbdare, fiică a mea!
până la întoarcerea noastră
pe pământul sfânt,
până curcubeul va avea capăt,
pân'ce firul se va înnoda din nou:
legământul e-n noi — radiază în
priviri,
risipa nu-şi are rostul
în gândul nostru, în inima oarbă,
îngenunchează la Zidul Nostru
şi vei primi răspuns.

de la mine curcubeul va înflori în tine,
ai grijă... stăpâneşte-te
şi lumea va fi a ta, prefă-te că eşti
veselă
şi veselia va veni!
greu e până te aduni,

aprinzi lumânarea vineri
şi n-o vezi
cauţi un lucru
şi nu-l găseşti
împarţi visul, să te poţi aduna
şi nu răzbaţi, nici un semn pentru tine,
nici un semn pentru noi
presupui că odihnindu-te va fi mai bine.
care bine?
prefă-te în cer, prefă-te în alb
greu e până începi; începutul
ascunde victoria — diamant restituit

Iaşi, 1991

Un portretist aparte GEORGE PAUL LONN

Unul dintre marii portretişti ai Canadei, pictorul evreu George Paul Lonn, acum în vârstă de 78 de ani, s-a născut în anul 1914 într-o familie de fermieri, pionieri, din Wapella — Saskatchewan, Canada. Actualmenae trăieşte la Toronto.

Într-un articol publicat în „J.W.B. New Year Magazin", (1992), criticul Allan Klenman insistă asupra faptului că, încă de pe băncile Şcolii de Arte Frumoase din Montréal, el a fost remarcat ca un artist deosebit, un portretist atent la trăsăturile caracteristice, obţinînd Medalia de aur a şcolii şi angajarea în corpul profesoral.

Pasiunea sa de a cunoaşte personalităţi de seamă din diverse domenii ale vieţii social-culturale l-a condus spre vizitarea unor ţări. A străbătut lumea, vizitînd Japonia, India, Hawaii, Noua Zeelandă şi multe ţări europene, prilej pentru artist de a schiţa un număr de portrete, care l-au făcut cunoscut: Gandhi, generalul Smuts, Winston Churchill, lordul Louis Mountbattom, prinţul Filip al Angliei, Anthony Eden, Harold McMillan, lordul Laurence Olivier, mareşalul Montgomery ş.a.

Cu mult umor este relatată întîlnirea sa cu scriitorul George Bernard Shaw, care i-a condiţionat realizarea portretului de timpul afectat, doar 30 de minute. Încîntat nu numai de calitatea portretului, dar şi de faptul că timpul acordat a fost respectat, acesta i-a facilitat lui Lonn o vizită în Rusia pentru a-i picta pe Hruşciov, Bulganin şi Mikoian.

Lonn este singurul artist plastic care a făcut portretul a patru preşedinţi ai S.U.A.: H. Truman, D. Eisenhower, J.F. Kennedy şi Richard Nixon.

■ Autoportret

■ GEORGE BERNARD SHAW

Atras de lumea din industria minieră, el a creat şi în acest mediu, iar în regiunea arctică a Canadei a fost inspirat de viaţa populaţiei băştinaşe (inuită), pe care a transfigurat-o în unele din pînzele sale. O tehnică deosebită a folosit în pictarea unor colţuri din natură, a unor elemente disparate — animale, păsări, flori.

Ev. F.

BORIS MARIAN MEHR

ACOLO

În Israel s-au mutat
bunicii, nepoţii
Rădăuţii, Adjudul, Bacăul,
Piatra-Neamţ, Botoşanii
fără petunii, fără căruţe,
fără pădurile de molizi
şi de fagi mişunând de mure
şi zmeură vie
ca nişte sălbăticiuni,
fără tălăngile vacilor,
fără caimacul cel gros
de un deget, fără câini
ciobăneşti
trenuri marfare, tigări
de cincizeci de bani
pachetul, fără anii de
după război,
acolo,
în Israel, mirosse
a portocale, a cedru, a
iasmin,
a lapte şi miere,
acolo este o stradă, un colţ,
o umbră ce aminteşte
de Rădăuţii bunicii mele
cu sufletul pur precum
floarea

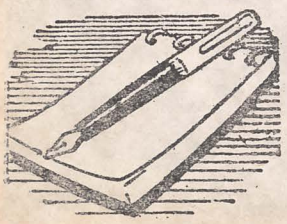

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

Comunitatea evreiască din Perm

Regiunea Perm, cunoscută mai ales prin existența lagărelor de muncă forțată staliniste, unde au fost internați laolaltă infractori de drept comun și disidenți politici (printre aceștia din urmă — evreii Yosef Mendelevici și Natan Sharanski), cunoaște în zilele noastre o cu totul altă dezvoltare.

Comunitatea evreiască din Perm a luat ființă în timpul celui de-al doilea război mondial, cînd, după declanșarea agresiunii naziste, în iunie 1941, guvernul sovietic a luat măsura transferării industriei grele de armament și a altor materiale de război din Ucraina spre Urali. În acest context au fost evacuați și muncitori evrei, care au fost astfel salvați de exterminarea nazistă, dar, în același timp, evreii evacuați au fost lipsiți de orice legături cu evreii și viața evreiască din restul țării. Ca urmare, orice urmă a identității lor evreiești aproape că a dispărut.

Cu sprijinul organizației „Agudas Israel", din New York, comunitatea evreiască din Perm, cu circa 6 000 de suflete, a început să-și recapete demnitatea și mîndria de a fi evreu.

Prin strădania unui fost locuitor din Perm, azi cetățean israelian, și a oficiului „Agudas Israel", din Moscova, au fost reorganizate aici primele nuclee de viață evreiască.

După numai cîteva săptămîni, au început să funcționeze două clase de vară, cu 45 de copii, între 8—13 ani, în care se studiază bazele iudaismului. Într-un timp relativ scurt, copiii au fost în măsură să citească și să converseze în limba ebraică și chiar să răspundă la unele întrebări privind obiceiurile și sărbătorile iudaice.

Pentru o însușire temeinică a învățăturii iudaice, au venit la Perm trei tineri de la Yeșiva „Lakewood", pentru a preda la cursurile de vară. Totodată, 18 tineri din localitate urmează să plece în Israel, pe timp de doi ani, pentru studii religioase. În același timp, autoritățile guvernamentale au restituit comunității clădirea fostei sinagogi, care a fost pusă în funcțiune anul acesta, de Roș Hașana.

De asemenea, rabinul Burstein a revenit la Perm pentru a contribui la dezvoltarea învățămîntului iudaic, a iudaismului printre evreii din localitate.

Sinagoga din Veneția

Obiecte de cult iudaic regăsite

Un număr de obiecte de cult aparținînd lui Yekusiel Yehuda Halberstam, rabinul Clujului în timpul ocupației vremelnice a Transilvaniei de către horthyști, au fost găsite întîmplător — după 49 de ani — și depuse la Muzeul din Cluj-Napoca.

Aceste obiecte au fost îngropate de fiul rabinului Chaim Zvi, înainte ca întreaga familie să fie deportată în lagărele de exterminare naziste. Această familie, compusă din 11 persoane, cu excepția rabinului, a fost exterminată.

Recunoscute de un membru al familiei, obiectele de cult, cu aprobarea autorităților românești și însoțite de funcționari oficiali români, au fost împrumutate și aduse în Israel, fiind expuse la Hotelul „Galei Zanz", din Nathanya și ulterior restituite muzeului transilvănean.

În prezent, se fac eforturi pentru recuperarea de către familia rabinului Halberstam a obiectelor de cult aduse de familie din Polonia, la venirea în România — și care au aparținut dinastiei hasidice înființată de R. Chaim Halberstam, în secolul al XIX-lea.

NEGUȚĂTORII DIN REPUBLICA LEILOR *

Privind cartea lui Riccardo Calimani, ești tentat să crezi că vei citi despre lucruri arhicunoscute: purtarea stelei galbene, interzicerea contactelor cu neevreii, eliminarea evreilor din aproape toate ramurile profesionale. Și totuși, cititorul este transpus într-o lume cu totul aparte, și anume în lumea ghetoului evreiesc din Veneția.

Calimani zugrăvește istoria evreilor în urcușurile și coborâșurile ei, istorie care, în pofida tuturor mobilurilor, se deosebește radical de situația din Germania: izgonirea, pogromurile și procese pentru pretinse omoruri rituale nu sunt consemnate aici, la Veneția. Dimpotrivă ghetoul din oraș reprezintă, pentru mulți refugiați și izgoniți, un loc de azil sigur. Firește că primirea primilor evrei în Veneția nu a constituit un act umanitar de dragoste pentru semeni, fiind vorba, ca aproape pretutindeni, de interese financiare concrete ale republicii creștine Veneția. Evreii puteau totuși să fie socotiți, prin tranzacțiile bancare drept „pavăză și paratrăsnet" împotriva populației localnice, ceea ce corespundea intențiilor elitei venețiene.

Studiul lui Calimani oferă, ce-i drept, mai mult decât o trecere în revistă cronologică a faptelor. Autorul ne conduce în mod concludent prin diversitatea formelor de viață evreiască din timpul evului mediu și al evului modern timpuriu. În ghetoul venețian se adună „Nazione Tedesca", „Nazione Levantina", precum și „Nazione Ponentina", a căror origine distinctă și sferă profesională nu lasă să se contureze nici un fel de trăsături comune importante.

Dar unii reprezentanți ai ghetoului se bucură de considerație conferind cu aceasta cărții o vivacitate și coloratură unică în felul ei. Foarte interesantă este, de pildă, biografia lui Rabbi Leone de Modena, a cărui forță creatoare literară este mult apreciată în epocă, dar și azi.

Din păcate, acestei cărți îi lipsesc — pentru o mai rapidă orientare — o scurtă listă a datelor istorice esențiale, precum și o hartă sinoptică. Dar lacuna nu ar trebui să-i rețină pe cei interesați de la lecturarea cărții.

* Riccardo Calimani — *„Negustorii din Veneția" — Istoria evreilor în republica leilor.* München, 1990.

M. GLUIKSKIND

Filatelie israeliană: FILME și PĂSĂRI

Anul filatelic israelian 1992 s-a încheiat cu lansarea ultimei tranșe de timbre poștale israeliene, cu teme variate și interesante.

Poșta israeliană ilustrează, prin trei timbre, dezvoltarea industriei filmului în Eretz Israel, industrie care-și are începuturile în 1917.

Timbrul poștal de 0,80 agorot are ca temă 75 de ani de film ebraic și poartă inscripția „Iudeea eliberată" Filmul documentar produs și turnat de Yaacov Ben-Dov cu trei sferturi de veac în urmă consemnează 34 de întâmplări din timpul primului an al dominației militare britanice (1917—1918). Pe timbru se observă primirea, în Ierusalim, la 11 decembrie 1917 (Hanuca 5678), a generalului Allenby în fruntea armatei britanice, înconjurat de evreii din Ierusalim, alături de el fiind dr. Chaim Weizmann. Pe timbru se vede și o ștampilă cu o menora și cu textul (în ebraică și engleză): „Menorah Jerusalem"

Timbrul poștal de 2,70 înfățișează altă etapă de dezvoltare a industriei filmului — producția primului film artistic evreiesc. Este reprezentat un personaj din pelicula „Oded rătăcitorul", inspirată dintr-o poveste pentru copii, scrisă de Zvi Liebermann.

Timbrul poștal de 3,50 are ca temă primul film sonor evreiesc. Luând ca bază un scenariu întocmit de Avigdor Hameiri, Baruh Agati și partenerul său au turnat filmul „Aceasta este țara", în care sunt întrețesute artistic elemente de film documentar cu secvențe jucate. Filmul descrie 50 de ani de pionierat în Eretz Israel, începând cu sosirea „Biluim'ilor, a primilor pionieri.

Un alt timbru poștal a fost emis de „Ziua filateliei"; fiind dedicat Uniunii europene, el înfățișează emblema Uniunii filatelice israeliene.

O nouă serie de timbre abordează tema „Păsări". Într-o primă tranșă sunt prezentate păsări cântătoare, care fie că trăiesc permanent în Israel, fie că vin aici pentru hibernare. Pe timbre apar următoarele specii de păsări:

Timbrul poștal de 0,10 prezintă *ghionoaia.* Această pasăre se poate distinge ușor de celelalte specii prin coloritul roșu intens al aripilor, prin picioarele și ghearele puternice. Este un oaspete rar, care hibernează în nordul Israelului și în pustiul Iudeii.

Timbrul poștal de 0,20 înfățișează o pasăre cu penajul negru, cu pete portocalii pe aripi. Poate fi întâlnită în zonele Ein Gedi, Arad și Dimona. Trăiește în cârduri și iarna se adună în stoluri de sute de păsări. Ciripitul lor plăcut întrerupe liniștea pustiului.

Timbrul poștal de 0,50 reprezintă *codobatura.* Are penajul negru, cenușiu și alb. Apare toamna, venind din nord, pentru a petrece iarna în Israel. Se hrănește cu insecte. Seara, codobaturile formează stoluri mari pentru a sta noaptea în copaci, fie în oraș, fie în afara lui.

Pe timbrul de 0,90 se poate vedea *rândunica.* Poate fi ușor recunoscută după coada bifurcată albăstruie și penajul roșu arămiu de pe piept și cap. Se hrănește cu insecte pe care le prinde din zbor. Trăiește în colonii și se adună pentru noapte în stoluri mari, de mii de păsări.

Prelucrare și adaptare de
CLARA MARCOVICI

(Din „Israelitisches Wochenblatt", nr. 8/93, p. 18)

O NOUĂ PODOABĂ A IERUSALIMULUI

„Muzeul țărilor Bibliei", inaugurat, în mai 1992, la Ierusalim, este instalat într-o nouă construcție, situată în apropiere de Muzeul Israelului.

Biblica Tamar i-a cerut socrului ei să-i facă un inel de sigiliu. Cum arată un sigiliu în această epocă se poate vedea în Muzeul țărilor Bibliei, din Ierusalim.

Fiecare dintre cele 3 000 de exponate din prețioasa colecție a lui Eli Borowski ilustrează o întîmplare din Biblie. Fiecare dintre vitrinele de sticlă deschide o fereastră spre viața de toate zilele a popoarelor biblice, ca: fenicieni, asirieni, hiriți, israeliți, vechii egipteni sau locuitorii Mesopotamiei.

Dispunerea cronologică a exponatelor ilustrează întrețesera și influențarea reciprocă a diferitelor culturi din acea regiune, care se întinde din Afganistan pînă la Marea Mediterană și din Caucaz pînă în Nubia.

Mozaicuri și reliefuri, statuete din argilă și bronz, sigilii și bijuterii evocă profunde procese evolutive, precum apariția monoteismului sau formarea scrisului din diferite forme de simboluri și hieroglife.

Figura din alabastru, desăvîrșită ca proporții, a unui taur îngenuncheat era, în Mesopotamia, simbol al fecundității și forței. Și figurile de teracotă în formă de coloane din al doilea și al treilea mileniu î.e.a., care au fost găsite, în Siria, în case și morminte, par să fi reprezentat fecunditatea, dragostea și nașterile sănătoase. Inscripții și sigilii, printre care și cel mai vechi sigiliu cunoscut pînă azi, adaugă noi dovezi asupra existenței, în acele vremuri, a cinci diferite familii de limbi. Una din ele era acadiana, în epocă un fel de limbă internațională.

Baza colecției o formează un cilindru sigilar cu inscripție paleo-ebraică, pe care Eli Borowski l-a dobîndit în urmă cu peste patruzeci de ani de la un negustor de artă armean. Borowski a descifrat pe el numele „Șalum" și a ajuns la concluzia că este vorba de Șalum ben Iaveș, care a domnit în regatul Israel la 741 î.e.a. În felul acesta, pentru expertul scrierii vechi, a început vînătoarea necurmată după alte obiecte care puteau să ilustreze și să confirme evenimente biblice.

FIRME BAVAREZE FAC AFACERI CU ARME PENTRU IRAK

Autoritățile germane însărcinate cu anchetarea cazului respectiv au confiscat de la două firme bavareze materiale destinate unor scopuri militare, care urmau să fie vîndute Irakului. Judecătorul de instrucție a emis mandate de arestare împotriva patronilor, știre confirmată de purtătorul de cuvînt al procuraturii.

Întreprinderea „Rhein Bayern Fahrzeugbau G.m.b.H. & K.G.", cu sediul în Kaufbeuren, ca și filiala ei, „Rhein-Bayern avionic Dittel G.m.b.H.", din Lansberg, sînt suspectate de a fi livrat, de la sfîrșitul războiului din Golf și pînă în prezent, subansamble pentru programul nuclear și de construcție de rachete al Irakului.

Recent, au fost efectuate percheziții la ambele întreprinderi. Cu acest prilej, controlori vamali, anchetatori judiciari și procuratura au pus sub controlul poliției încărcături întregi, ce urmau să fie transportate cu camioane, în care se aflau aparate electronice și subansamble pentru substanțe ultracentrifuge. Conform declarațiilor procurorului general, Jorg Hillinger, printre materialele confiscate se află „componente esențiale pentru rachetele Skud B." Experți militari au identificat atît piese originale, cît și unele imitate.

HITLER ȘI ANTONESCU

își dau mîna

Prea adesea, politica lui Antonescu de angajare în războiul din est a fost interpretată în funcție numai de intenția de a recupera Basarabia și Bucovina de nord, sau de nădejdea de a-l îndupleca pe Führer să revoce verdictul de la Viena cu privire la nord-vestul Transilvaniei. E totuși limpede că ambițiile generalului mergeau mult mai departe, în cadrul unei strategii continentale în care, simțindu-se cu nimic mai prejos de Hitler sau Mussolini, el își imagina un „imperiu dacic" din Balcani pînă la Iupru. În orice caz, colaborarea sa la planurile militare ale Axei nu s-a limitat la ofensiva împotriva Uniunii Sovietice. Consimțămîntul pe care Hitler l-a obținut de la el, în întrevederea de la Berchtesgaden în ianuarie 1941, de a permite trecerea celor 21 de divizii prin România spre Bulgaria înseamnă o complicitate la agresiunea împotriva Greciei, stat aliat ca membru al Înțelegerii Balcanice. Curînd după aceea autorizînd activiația de bombardament germană să utilizeze aerodromurile din Banat, Antonescu a făcut cu putință distrugerea Belgradului și îngenunchierea Iugoslaviei.

Toate aceste acțiuni decurg din politica inaugurată în noiembrie 1940, care a costat România aproape 600 000 de soldați (la 15 noiembrie 1943, Mareșalul însuși recunoaște că pierderile se ridicau la peste 250 000 de oameni; în aceeași scrisoare, Antonescu evaluează contribuția României la război ca echivalînd 300 de miliarde de lei). Cît privește livrarea de petrol către Germania în 1941—1943, ea a depășit 8 milioane de tone, cantitate în care se include carburantul necesar trupelor lui Rommel în Africa de nord în noiembrie 1942. Aceasta, în situația în care țara și armata română erau puse la dispoziția Germaniei, fără măcar să se fi încheiat un tratat de alianță prin care cele două state să-și precizeze obligațiile reciproce.

Războiul n-a fost purtat de Antonescu numai împotriva unui inamic înarmat ci și contra unor mase de civili fără apărare. Soarta populației evreiești din România, în cuprinsul granițelor din 1941—1944, a luat formele jafului, deportării și asasinatului organizat. Să fi fost oare uitate numele sinistre ale lagărelor de concentrare de la Edineți, Secureni, Vertujeni, Peciora și Vapniarca? Statisticile sînt contradictorii, dar, după cea mai recentă și mai temeinică cercetare (Krista Zach, 1991), victimele acestui holocaust, al cărui autor moral este Ion Antonescu, se ridică la 120 000. Nu intră în acest calcul evreii din regiunile Transnistriei și Odessei, exterminați în cursul înaintării trupelor române (Raul Hilberg, 1988, propune cifra de 150 000, imposibil de reținut fără probe). În singurul caz al Odessei, ca represalii pentru atentatul la comandamentul germano-român, Mareșalul a ordonat să fie executați imediat cîte 200 de locuitori ai orașului pentru fiecare ofițer ucis și cîte 100 pentru fiecare soldat.

Pentru ca nici o îndoială să nu mai stăruie asupra faptului că însuși Antonescu a avut inițiativa, venind în întîmpinarea intențiilor lui Hitler de a ataca Uniunea Sovietică, trebuie subliniat faptul că, încă din noiembrie 1940, Conducătorul abia înscăunat s-a străduit să atragă mașina de război germană într-o direcție care traversa România. În dorința sa de a asocia trupele aflate sub comanda lui personală la operațiunile militare împotriva U.R.S.S., a combătut cu înverșunare punctul de vedere al marilor comandanți ai Wehrmacht-ului, care nu voiau să-l accepte drept partener. A pune aceste demersuri pe seama ambiției ar fi o explicație prea simplă. Antonescu era, desigur, sincer cînd îi declara lui Iuliu Maniu la 22 iunie 1941, a doua zi după ce-și realizase scopul: „D-voastră sînteți pentru regimul democratic parlamentar și pentru politica externă alături de puterile democrațiilor apusene; eu sînt pentru regimul intern al statului național-totalitar și pentru politica externă alături de puterile Axei". Ceea ce ne readuce la o controversă ideologică, numai că forțele statului și ale armatei se găseau în mîinile lui Antonescu, nu în cele ale opoziției. Ele serveau astfel o hegemonie nefastă. Regimul căutase să-și asigure formal o recunoaștere populară, prin plebiscitele din 1941, al căror rezultat a fost însă obținut prin constrîngere (vot deschis, oral, cu liste separate pentru opozanți).

ANDREI PIPPIDI

(După revista „22", nr. 1/153, 7—13 ianuarie 1993)

DECESE

În cimitirele Comunității Evreilor din București, au fost înhumați, în luna februarie 1993, următorii:

Negreanu Jaques (88 de ani), str. C.A. Rosetti nr. 3; Broder Gustav (83), Drumul Taberei nr. 63; Rozenzweig Irina (84), str. Tg. Neamț nr. 14, Marcovici Froim (89), str. Baraolt nr. 6 A; Silberman Asis (90), str. C.A. Rosetti nr. 24; Wanger Alexandru (74), str. Vasile Toneanu nr. 48; Gutman Adela (71), str. Nada Florilor nr. 1; Rauchweger Erna (92), Șos. Mihai Bravu nr. 196; Gurfinchel Paulina (77), str. Polenari nr. 2; Silberman Anatol (68), str. Pajurei nr. 5; Iacob Angela (90), str. Reconstrucției nr. 1; Wechsler Debora (86), Calea Moșilor nr. 3; Klein Irene (86); Wechsler Carol (83); Schwartzfeld Elisabeta (90), Mihailovici Hava (101), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen"; Zaharia Suzana (62), str. Fetești nr. 3; Windes Bernard (84), Drumul Taberei; Ceaușu Șloim (79), str. Valerian Prescură nr. 16; Kahane Zelna (90), Bd. D. Cantemir nr. 23; Silber Gherson (68), Bd. Banu Manta nr. 27; Wittner Clara (71), Cal. Rahovei nr. 50; Weiss Abraham (83), com. Adâncata — jud. Dâmbovița; Becher Clara (88), str. Speranței nr. 13; Gancz Ioszef (74), str. Șerban Vodă nr. 282; Berca Ella (85), Calea Moșilor nr. 262; Rittinger Wilhelm (72), str. Mașina de Pâine nr. 20 B; Goifeld Eliza (89), Șos. Mihai Bravu nr. 107—119; Pistiner Flora (87), str. Spătarului nr. 36, Iacobsohn Ana (89), Calea Dudești nr. 96, Cohea Bianca (91), str. Toamnei nr. 13; Tomasian Maria (93), Bd. Dacia; Șerban Radu (77), Bd. Mihail Kogălniceanu; Solomon Martin (69), Bd. 1 Mai nr. 37; Langmantel Șulăm (75), str. Valeriu Braniște nr. 54—56; Lazarovici Mendel (91), str. Simon Bolivar nr. 5.

Se împlinesc, la 9 martie 1993, șapte ani de la moartea av. H. RABINSOHN — Bacău, anunță, cu durere, Paula și Carol Litman.

Ioseph Isac și Solo, cu pioasă și veșnică recunoștință pentru sacrificiul vieții, au comemorat, la 4 martie 1993, 40 de ani de la decesul MAMEI, LIZA SMILOVICI, născută Sloimovici, din Vaslui.

Cu mare tristețe, anunț că, la 27 februarie (6 Adar), a decedat dragul meu cumnat IACOB RUDICH, din Rădăuți, la o lună după moartea soției, Ruja Rudich — sora mea. AMALIA ABRAMOVICI

La împlinirea a trei ani (3 Nisan) de la decesul IOLANDEI MOSCOVICI — PICI, Sonia — soră, familia și prietenii o comemorează, veșnic îndurerați. Fie-i memoria binecuvântată!

Păstrându-i aceeași neștearsă amintire, reamintesc celor ce l-au cunoscut că au trecut 12 ani de la dureroasa despărțire de dragul meu soț WEISS ISIDOR (Jutzi). Dora Weiss.

La 28 Adar 5753, se împlinesc patru ani de la decesul iubitului meu soț ISRAEL TABACINIC.
Un gând pios pentru sufletul lui.

La 4 Nisan 5753, se împlinesc șapte ani de când iubita noastră soție, mamă și bunică, ILIE SALI, din Tg.-Neamț, ne-a părăsit.

Familia și prietenii anunță, cu mare durere, pierderea dragii lor WITTNER CLARA — originară din Fălticeni —, înmormântată la 17 februarie 1993, la Cimitirul Giurgiului.

SCRISOARE DESCHISĂ

Ce vă faceți dacă, totuși, există Dumnezeu, domnule Everac?

Revista noastră evreiască a reprodus pe de-a întregul „studiul" Dvs. cu titlul „Chestiunea evreiască", pe care l-ați publicat în 1992. Hârtia le suportă pe toate. Dinadins am supus-o și pe aceea a publicației noastre acestei crunte încercări. Dinadins, ca să vadă tot românul cui i s-a încredințat Televiziunea Română, cine este azi purtătorul „Vocii României".

Dați-ne deci voie să vă punem câteva întrebări:

1. Care sunt sursele Dvs. de informație atunci când afirmați sentențios că evreii sunt „cea mai mare putere mondială"? De unde ați scos năzdrăvănia aceasta? Din „Mein Kampf" al lui Hitler? Din „Protocoalele înțelepților Sionului", celebrul fals al Ohranei (poliției secrete) țariste? Sau din bogata Dvs. putere de imaginație?

Când afirmi ceva — și e vorba aici de otravă multă care zace într-o astfel de afirmație, e vorba de a lua-o de la capăt cu ațâțările care duc la Holocaust, trebuie să respecți cititorul și să-i servești probe, mărturii, citate, date. Unde le-ați uitat? Sau pentru a calomnia pe evrei nu-i nevoie de argumente?

2. Pentru că suntem „stăpânii" lumii, de aceea mileniul la capătul căruia ne aflăm a început cu măcelurile cruciaților ațâțați de Everacii acelor vremuri, măceluri care, de-a lungul și de-a latul Europei, au nimicit sute de mii de evrei?

Pentru că dominăm și politica și economia și cultura lumii, de aceea cel din urmă veac al aceluiași mileniu ne-a adus Holocaustul a șase milioane de frați și surori de ai noștri, care au pierit în camerele de gazare, în cuptoare, în trenurile morții, în pogromuri uriașe, în lagăre de exterminare și o lume întreagă a asistat la acest incredibil spectacol, ior nimeni n-a mișcat un deget? Unde e „dominația" noastră, unde e „puterea" noastră?

3. Răsfoiți puțin paginile istoriei și le veți găsi pline de sângele martirilor noștri, din timpul inchiziției spaniole, al pogromurilor cazacilor lui Hmelniți, al inscenărilor de „omor ritual", de „vrăjitorie", de „otrăvitori de fântâni". Tot Everacii, cu alte nume, prin „imaginația" lor, au răspândit aceste bazaconii și astfel au fost ei — Everacii evului mediu — criminalii mucenicilor noștri.

Ne-am lăsat, deci, stârpiți, deși aveam „puterea cea mai mare din lume". De ce, domnule Everac?

4. Iar, în România, nu suntem vinovați numai că am adus comunismul (a propos, în China cine l-a adus?), dar Dvs., căruia se pare că nostalgia după comunism nu v-a trecut, o potriviți că tot noi l-am „abolit" și tot noi l-am pedepsit pe Ceaușescu?

5. Iar „Rabinul acestor evrei" este un fel de ambasador și are acces la „mai marii lumii". Nici nu vă osteniți să duceți până la capăt afirmația și să răspundeți întrebării elementare ce se pune: „Ce a făcut Rabinul cu această calitate de «ambasador» (fără imunitate!)?

A păgubit țara sau i-a adus miliarde (de dolari — nota bene!)? A slujit țara cu devotament și sacrificii fără de număr sau nu?

Pentru Dvs., toate acestea nu sunt de nici o însemnătate. Ura, ura oarbă vă întunecă mințile. Sunteți la fel cu Bileam, profetul mincinos din Biblie, care voia să blesteme Israelul și se pomenea că îl binecuvântează. Ați vrut să mă înjurați și, fără voie, m-ați lăudat.

6. „Evreii sunt poporul cel mai intolerant". Vă jucați mereu cu superlativele, domnule director general al „izvorului de informații adevărate" care se numește Televiziune. „Cel mai intolerant"? Când? Unde? De peste două mii de ani, suntem în Diaspora. Deci, toleranți de alții, nu am avut posibilitatea de a fi sau nu toleranți cu alții. De unde ați mai scornit-o și pe asta? Cum o argumentați?

Știți ceva, domnule atotștiutor în problema evreiască? Tot aveți în mână Televiziunea. Haideți să ne așezăm în fața ecranului și Dvs. să vă scoateți toate sursele de informație și să respectați telespectatorii, susținând cu argumente enormitățile pe care le-ați debitat. Eu, din parte-mi, mă voi strădui să vă contrazic cu logica și bunul simț pe care mi le-a dăruit Părintele Ceresc.

Ori, poate, la vârsta Dvs., ați privi puțin în conștiința Dvs., în această licărire de Dumnezeire care se află în străfundurile sufletești ale fiecărei ființe create „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu" și, mărturisindu-vă păcatul, să vă pregătiți să apareți la judecata de apoi cu conștiința purificată de o groaznică provocare împotriva vieților a milioane de ființe omenești nevinovate?

Dumnezeu iartă și cele mai abominabile crime, dacă ele sunt recunoscute, dar nu iartă niciodată pe aceia care se îndărătnicesc în nelegiuire.

Ce vă faceți, domnule Everac, ce vă faceți, domnule ateu, dacă totuși există o judecată cerească? Cum veți da socoteală? Vă convine ca — acolo, sus — să vă pomeniți alături de Goebbels, de Ilie Rădulescu-Lăptărie de la „Porunca vremii", alături de toți „teoreticienii" genocidului, de „doctrinarii" holocaustului?

Gândiți-vă bine, Dumnezeu iartă cu îndurare, cu milă, cu bunătate, dar El, Atotputernicul Judecător, știe să și pedepsească.

E păcat, e mare păcat să nu dați ascultare acestui sfat, sfatul unui rabin bătrân, încărcat cu ani de suferință, care se pregătește și dânsul de această supremă înfățișare „la scaun de judecată unde se adună lumea toată".

DR. MOSES ROSEN
ȘEF-RABINUL CULTULUI MOZAIC
PREȘEDINTELE FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

Doctor cu trecut nazist renunță la un post medical de conducere

Un renumit medic german, acuzat de a fi fost membru al trupelor SS, în timpul celui de-al doilea război mondial, a renunțat la președinția Asociației Medicale Mondiale, funcție în care fusese ales și pe care urma s-o ocupe peste un an.

Deși Sewering a anunțat că renunță la post, Departamentul Justiției din S.U.A. va continua o investigație începută recent asupra lui, fiind pe „lista de urmărire" a străinilor indezirabili cărora le este interzisă intrarea în S.U.A.

Departamentul a primit un dosar de 32 de pagini despre Sewering, pe care Congresul Mondial Evreiesc l-a obținut de la Centrul de Documentare din Berlin. Informațiile conținute în dosar contrazic declarațiile doctorului, în vârstă de 71 de ani, că ar fi fost „doar un membru al cavaleriei SS".

De asemenea, este pusă la îndoială negarea lui Sewering că ar fi trimis la moarte, cu bună știință, o pacientă bolnavă de tuberculoză, în vârstă de 14 ani, în 1943. El a declarat că n-a putut ști că acea clinică unde a trimis-o pe Babette Froewis făcea parte din rețeaua de clinici unde se aplica programul nazist de eutanasie.

Dar directorul și patru călugărițe care au lucrat cu Sewering la Spitalul Schönbrunn au dat o declarație prin care arată că au știut că acești oameni grav handicapați fizic și mental au fost exterminați ca așa-numite «existențe nedemne». Cei care au lucrat la acest spital „au știut că, între 1940 și 1944, mai mult de 900 dintre pacienții săi handicapați fizic și mental au fost trimiși la moarte ca parte din programul nazist de eutanasie", se afirmă în declarația sus-amintită.

„În memoria acelor oameni uciși mișelește, noi nu mai putem păstra tăcere", au spus călugărițele.

Potrivit C.M.E., declarația a fost dată la ordinul episcopului de München, care a cerut călugărițelor „să rupă tăcerea".

VIZITE

AMBASADORUL STATULUI ISRAEL

Miercuri 3 martie a.c., Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România, a primit pe Excelența Sa dl Avshalom Meghidon, ambasador extraordinar și plenipotențiar al Statului Israel la București.

A avut loc o discuție care s-a desfășurat într-o atmosferă caldă, prietenească.

AMBASADORUL AUSTRIEI

Luni 15 martie a.c. Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România a primit vizita dlui dr. Christoph Parisini, ambasadorul Austriei la București, însoțit de dr. Michael Schwartzinger, însărcinat cu afaceri al acestei ambasade.

A avut loc o convorbire care s-a desfășurat într-o atmosferă cordială.

DELEGAȚIA POSTURILOR DE RADIO „EUROPA LIBERĂ / LIBERTATEA"

Luni 22 martie 1993, Eminența Sa dl. Șef Rabin dr. Moses Rosen președintele Federației Comunităților Evreiești din România a primit vizita unei delegații din partea conducerii posturilor de radio „Europa liberă/Libertatea". Delegația a fost formată din domnii: Gene Pell — președinte, George W. Woodard — vicepreședinte, Robert E. Gillette — director, dr. Nicolae Stroiescu — director executiv al Departamentului Românesc.

Delegația a solicitat — și dl Șef Rabin a fost de acord să prezinte — o succintă analiză asupra situației actuale a comunității evreiești din România.

Cu devotament și loialitate pentru patrie, Eminența Sa a expus problemele celor câtorva mii de evrei, supraviețuitori ai Holocaustului fascist și ai terorii comuniste, ajunși în perioada aceasta grea, în care poporul român trece printr-o etapă de tranziție grea și plină de privațiuni.

Dl. Șef Rabin a arătat că greșeala cea mare a Occidentului de a ține România în izolare a dus la recrudescența fascismului, dar a considerat că situația nedreaptă creată (China are clauza ; acolo se respectă drepturile omului ?) trebuie curmată.

Poporul român trebuie ajutat.

Discuția s-a desfășurat într-o atmosferă de cordială înțelegere reciprocă.

DIN COMUNITĂȚILE NOASTRE

COMUNITĂȚI UNITE-N BUCURIE

Glas de bucurie, zvon de fericire, în Săveni Botoșanilor ! Mănunchiul de enoriași de aici au trăit recent un eveniment deosebit. Sub bolta sinagogii lor, pe care, după propria spusă, o păzesc „ca lumina ochilor", s-au împletit „col hatán, văcol calá", glas de mire și de mireasă, în stenică veselie generală.

EA, „săveneanca" ce nu și-a putut lipsi concetățenii de plăcerea de a-i fi părtași direcți la bucuria proprie, prăznuind aici nunta, în urbea natală, se numește RUTI COJOCARU. Pe când EL, botoșăneanul care a consimțit cu inima deschisă la această gingașă decizie de a lua startul fericirii, de aici, din Săveni, este inginerul ROBERT GOLDENBERG.

Prezenți au fost, bineînțeles, în bătrâna sinagogă, întinerită miraculos de bucuria și veselia generală, toți enoriașii săveneni, de la mic la mare. Dar nici botoșănenii nu s-au lăsat mai prejos, atrăgând la eveniment și rude din alte comunități.

A oficiat deserventul de cult rădăuțean (deci și Rădăuțiul prezent !), domnul Simon Teszler, încercând, emoționat, să orienteze noua căsnicie spre respectarea cu dragoste a atât de omeneștilor tradiții evreiești.

G. BRUCKMAIER

O BAR-MITZVA LA TEMPLUL CORAL

Vârsta de 13 ani aduce tânărului evreu majoratul religios. El devine „Fiu al poruncii" (Bar-Mitzva) și, în fața obștii, în lăcașul sfânt, face legământ, la propriu și la figurat. Își leagă brațul stâng și creștetul cu Tefilin, martori ai solemnei sale declarații de credință prin care își pune inima și creierul, sufletul și gândirea, sentimentele și rațiunea în slujba lui Dumnezeu, a Învățăturii Sale Sfinte — Tora, a poporului evreu, purtătorul în această lume al Cuvântului Dumnezeiesc.

De zeci de ani se perindă, deci, pe amvonul Templului nostru, corul. Copii evrei care au învățat buchea evreiască, ALEF-BEIT, alfabetul ebraic, care recită rugăciunile și își prăznuiesc astfel ziua cea mare de intrare în comunitatea lui Israel.

Iată însă că, duminică 14 martie 1993, a avut loc, pe acest amvon, o Bar-Mitzva ieșită din comun.

Al treilea fiu al medicului Rottner a recitat în mod impecabil versetele finale din pericopa săptămânii, cuvintele profetului din Haftara (acestea le-a săvârșit cu o zi înainte, Șabat Parșat Para) și rugăciunile de dimineață (Șahrit) ale zilei de Bar-Mitzva.

A rostit apoi o cuvântare plină de conținut etic iudaic și care a emoționat profund asistența.

Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, care a ținut să oficieze personal solemnitatea, i-a omagiat pe părinții care s-au străduit, în pofida oricăror piedici sau riscuri, să-i educe pe toți cei trei fii ai lor în spirit iudaic.

Corul Talmud Tora a interpretat apoi, în cinstea colegului lor sărbătorit, cântece tradiționale și folclorice evreiești.

Melamedul (învățătorul) Marcus Segal a fost, de asemenea, omagiat de către Eminența Sa, pentru zelul, priceperea și devotamentul cu care educă, de multe decenii încoace, vlăstarele tinere ale comunității noastre, pe calea Torei și a iudaismului.

MAZAL TOV !

FELICITARE

Exprimând considerația evreilor din județul Cluj, supraviețuitori ai Holocaustului, prezentăm felicitările noastre, împreună cu un călduros MAZAL TOV,

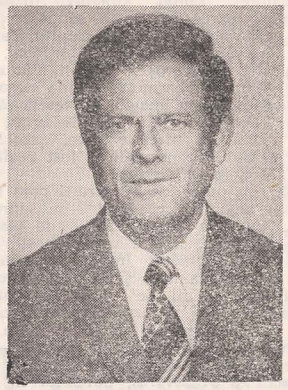

secretarului comunității, dl TISCHLER EMANOIL, cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani.

Secretarul nostru, plin de elan și talent, „mezinul" în colectivul de conducere, este un fiu atașat neamului său, slujește cu devotament interesele obștii evreilor din Cluj-Napoca și Turda.

Atotputernicul să-i dăruiască încă mulți ani în deplină sănătate și fericire, spre binele întregii comunități și al familiei sale.

AD MEA VEESRIM !

WEINTRAUB IOSIF
președinte

ERATĂ

În numărul 749 din decembrie II, 1992 al revistei noastre, la pag. 7, în nota privind lansarea cărții Eminenței Sale la Cluj-Napoca, două nume ale unor vorbitori au fost transcrise greșit.

În loc de: „Monseniorul Tertulian Langa, asistent universitar la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, reprezentant al Bisericii Greco-Catolice".
se va citi corect: „Monseniorul Tertulian Langa, profesor, decanul Facultății de Teologie Greco-Catolică, vicar-general al Episcopiei Române Unite de Cluj-Gherla"

De asemenea, în loc de: „Domnul Vladislav Gherman" se va citi corect: „Domnul Ladislau GYEMANT"

Cerem scuze cititorilor noștri.

Biserica romano-catolică din România condamnă antisemitismul

Arhiepiscopul Ioan Robu al Bisericii romano-catolice din România a condamnat, într-un recent mesaj, antisemitismul — „această simfonie a urii împotriva evreilor". Mesajul continuă spunând: „Fără rușine și fără nici o logică de argumente, se proferă acuzații împotriva minorităților și religiilor în Parlamentul României, unde unii deputați nu pledează pentru binele poporului, ci în avantajul propriu, egoist și personal".

NAȚIONALISM, ASIMILISM, INTEGRAȚIONISM

Națiunea este o comunitate umană care are aceeași geografie, aceeași istorie, aceeași limbă și aceeași cultură. Evreii au devenit națiune în vremea regilor David și Solomon. După anul 70 e.a., când începe marea diasporă, evreii și-au pierdut geografia, dar au continuat, totuși, să fie o națiune: vrăjmășia celorlalți le-a menținut continuitatea istorică, iar cultura, care s-a format și s-a dezvoltat în limba ebraică, le-a păstrat identitatea națională, chiar și după ce ebraica a rămas mai mult o limbă religioasă.

„Limba — scrie Julián Mariás — este prima modalitate de a ne instala în realitate. Este, totodată, prima interpretare a realității, prealabilă oricărei doctrine sau teorii" (în „Secolul 20" nr. 346—347—348, 1993, p. 22). Ivită, inevitabil, într-o anumită limbă, concepția despre lume dobândește o autonomie crescândă, care îngăduie traducerea ei și în alte limbi. Evreii au continuat să aibă o concepție iudaică despre lume chiar și după ce au ajuns să vorbească araba, greaca, latina, iudeo-spaniola — ladino — sau iudeo-germana — idișul.

Fără îndoială, înțelesurile Bibliei nu sunt depline decât în ebraică, dar, cu inevitabilele pierderi semantice, ea este tradusă astăzi în aproape toate limbile Pământului și în aproape un miliard de exemplare. Vorbind despre distanța lingvistică dintre ebraică și franceză, André Chouraqui notează: „Trebuie să redai, într-o limbă implacabil analitică, al cărei geniu constă în claritate, măsură, precizie, un text în care alianța intimă a sensului și a sunetului se exprimă în ritmuri și rezonanțe ale viziunii, mai mult decât în idei.." *(ibidem,* p. 140). Ceva mai departe, A. Chouraqui precizează: „Din diamantul acesta, traducătorul nu poate să transmită decât o pulbere cenușie ; orice ar face, întreprinderea lui îl condamnă să sacrifice esențialul ; smulgând cântecul din limba lui, el l-a omorât". Orice traducere este parțială, dar cu atât mai infidelă este traducerea dintr-o limbă sincretică, în care ponderea atitudinii față de lume covârșește cunoștințele despre ea, într-o limbă analitică, în care predomină conceptele. Totuși, principalele idei ale iudaismului au continuat să rămână în centrul concepției despre lume a evreilor, fie și prin intermediul unor traduceri aproximative. Considerarea *vieții umane,* în individualitatea și creativitatea ei, ca valoare supremă a existenței, încrederea în *perfectibilitatea morală* a oamenilor și relațiilor dintre ei, credința în posibilitatea dreptății sociale, iconoclastismul sunt principalele idei prin care evreii s-au diferențiat, la început de politeism, iar mai târziu de creștinism, stârnind ostilitatea națiunilor în mijlocul cărora au fost siliți să trăiască. Vladimir Soloviov le rezuma astfel: „Am aflat care sunt cele trei calități fundamentale ale caracterului evreiesc: *credința* temeinică în Dumnezeu cel Viu, apoi *sentimentul* extrem de puternic al propriei personalități umane și ca popor, în sfârșit, *năzuința* de neînfrânat de a-și realiza și materializa, până la ultimele limite, credința și sentimentul, de a le conferi cât mai degrabă trup și sânge" *(Creștinism și antisemitism,* Buc., 1992, p. 42).

*

Națiunea nu este o entitate rasială, ci o comunitate istoric constituită, ea nu aparține naturii, ci culturii.

Nu se poate contesta că națiunile se dezvoltă inegal ; unele au fost favorizate de istorie, altele, dimpotrivă, dezavantajate. Ierarhia lor *nu este,* deci, rasială, ci istorică, adică remediabilă prin colaborare. Însă depășirea ierarhiei nu înseamnă nicidecum estomparea diferențelor, ci cultivarea lor spre folosul tuturor ; cu cât diversitatea națiunilor este mai mare, cu atât unitatea omenirii e mai rodnică. Diferențele naționale trebuie să fie un prilej de colaborare, nu de dușmănie între națiuni. Fiecare națiune trebuie să contribuie cu diferențele ei la dezvoltarea întregii societăți umane. Diferențele sunt socotite *nefaste* de mentalitățile misoneiste ale comunităților tribale ; gândirea democratică consideră, dimpotrivă, că diferențele sunt binecuvântate. Orice progres are nevoie de contribuția originală a *celuilalt.* Omenirea înaintează nu prin uniformitate, ci prin diversitate. Din păcate, după o perioadă de asuprire națională, afirmarea legitimă a identității și demnității naționale degenerează deseori în naționalism, în șovinism, în conflicte interetnice.

Naționalismul ipostaziază diferențele naționale în superioritatea națională, disprețuitoare a celorlalte națiuni.

Sionismul nu este naționalism și, cu atât mai puțin, rasism, ci expresia unei națiuni, asuprită două mii de ani, care luptă pentru redobândirea geografiei proprii, pentru reclădirea statului ei național. Sionismul este o formă evreiască de patriotism. El nu este ură împotriva altor națiuni, ci iubirea patriei străvechi. Un sionist poate fi și naționalist, dar sionismul nu e.

De vreme ce Statul Israel nu poate absorbi toți evreii din lume, evreii din diaspora, respingând naționalismul și amânând asimilarea până la pieirea antievreismului, probabil până la „Capătul istoriei premesianice", nu au altă cale de urmat decât *integrarea :* să se integreze în cultura națională în care se formează și se dezvoltă, *ca evrei.* Altfel spus, să contribuie, cu diferența lor, la dezvoltarea culturii naționale a popoarelor în mijlocul cărora trăiesc. Sinteza creată de Philon între cultura evreiască și cea grecească a fost binefăcătoare ambelor culturi : iudaismul s-a înălțat de la metaforă la concept și de la parabolă la teorie, iar elenismul a ajuns la trăirea afectivă și pragmatică a ideii. „În vreme ce Logosul grecilor este contemplativ, Logosul lui Israel este activ.." (Jacques Chevalier, *Histoire de la pensée,* Paris, 1955, p. 557).

„Intuiționismul" n-ar fi apărut fără întâlnirea evreității lui Bergson cu cultura franceză și nici „fenomenologia" fără întâlnirea evreității lui Husserl cu cultura germană. Naționalist nu este nu mai acela care în fața unui evreu netrebnic înjură evreitatea lui, în loc să blameze netrebnicia lui, ci și acela care, vorbind despre un evreu genial, elogiază evreitatea lui, în loc să laude genialitatea lui. Să nu se uite că numai marile culturi au dat naștere unor evrei geniali...

Evreitatea, ca atare, și-a adus contribuția ei la însăși temelia culturii europene. Cultura europeană se sprijină pe un dialog de două ori milenar între un grec și un evreu (Derrida).

Orice intelectual european este mai întâi evreu și grec, înainte de a fi german, francez, român...

De câteva sute de ani, evreitatea este creatoare împreună cu celelalte culturi naționale ale Europei.

„O minte dreaptă, care nu confundă problemele politice cu lumea ideală a creației, nu poate să nu recunoască contribuția lor" (a evreilor — *n.n.),* scria G. Călinescu în 1941, în monumentala lui Istorie a literaturii române.

HENRI WALD

ŞEF RABIN DR. MOSES ROSEN

MOTTO: „48 de profeţi şi 7 profetese a avut poporul evreu; cu toţii laolaltă n-au izbutit să-i readucă pe evrei la iudaism, precum a reuşit un singur Haman"

(TALMUD, TRACTATUL MEGHILA)

Învăţăm câte ceva din Meghila?

„Cartea Esterei" se află mereu sub focul criticilor istorici. Cine a fost „Regele beţiv" Ahaşveroş? Xerxe, Artaxerxe? Mordehai şi Ester într-adevăr au existat? Povestea lor e adevărată?

Să nu vă mire rândurile de mai sus scrise de un Rabin. Dintre toate cărţile Tanah-ului (Biblia) canonizate, doar în cartea Esterei nu se găseşte nici măcar o singură dată pomenit numele sacrosanct al lui Dumnezeu, iar îndoielile de mai sus nu le-am inventat eu, care citez doar mai mulţi înţelepţi învăţaţi ai Talmudului.

De aici, pare-se, izvorăşte şi dubiul exprimat de zicala populară evreiască: „Purim este, oare, o sărbătoare?"

Şi totuşi... Iată-i şi pe alţi maeştri ai Torei care susţin că la venirea lui Mesia toate sărbătorile noastre îşi vor inceta existenţa. Una singură niciodată nu va dispărea. E Purimul, cu a sa carte eternă.

...Ne aflam atunci cam pe la aniversarea unei jumătăţi de veac de la cel dintâi al nostru... Holocaust. Îl făcuse Nabuco (il ştiţi, nu din Biblie, ci de la... operă), căruia textul cărţii sfinte îi dă întreg numele de „Nabu-Cadneţar".

Au pierit şi atunci arşi de foc, străpunşi de săbii, câţi? Cine poate să-i numere pe martirii noştri sfinţi? A ars minunata Casă a lui Dumnezeu din Ierusalim, o cruntă soartă l-a inspirat pe Profetul Irmiahu să-şi scrie ale sale tânguiri — Ieremiadele.

Au trecut numai patru generaţii de atunci. Mai răsunau vaietele copiilor azvârliţi în foc, nu se uscaseră lacrimile de pe obrajii bătrânilor şi iată că un alt împărat, Cirus (parcă Balfour era un nume mai potrivit), dă o „declaraţie", care acordă evreilor „dreptul la reintoarcere în Ţara Sfântă". Au suferit destul, au dreptul, în sfârşit, la marea compensaţie: aceea de a-şi recăpăta pământul Sfintei Făgăduinţe.

Începe marea Alia. Ezra şi Nehemia se află în fruntea ei. Tineri şi bătrâni, înrobiţi cu câtuşele înstrăinării, îşi îndreaptă şira spinării şi, cu „Hatikva" — cântecul speranţei multimilenare —, ajung în Eretz.

Ei bine, nu vă grăbiţi! Mesia încă n-a venit. Iată că textul „Meghilei" începe prin a povesti că, în cele 127 de provincii, „din India şi până-n Etiopia", mai trăiau evrei „care nu se grăbesc". Aveau deplină egalitate de drepturi cu ceilalţi, trăiau în foarte bune relaţii cu vecinii lor, decretul regal le dă chiar dreptul la utilizarea limbii proprii, sunt invitaţi la banchetele de la Curte — într-un cuvânt, toate s-au îndreptat spre bine. Unde, deci, să plece? Nu că n-ar dori să facă Alia, dar e timp... Deocamdată le e tare bine în plină... democraţie medopersană.

Ba mai mult. Le e aşa de bine, încât nu se mai încumetă să-şi amintească cum îi cheamă, pe numele lor neaos ebraic.

Mordehai evreul poartă deci alt nume decât acela pe care i l-a dat, la naştere, părintele său, Iair (nume biblic), ci îl adoptă pe acela al zeului persan Marduk — Mordehai. Nu strică. Iar nepoata lui, săraca, are un nume tare frumos, evreiesc. O cheamă Hadassa — Floare de mirt. E adevărat, e frumos şi parfumat numele evreiesc curat, dar... nu e sănătos. Mai practic e numele zeiţei medopersane Iştar — Ester.

Uite-aşa, ajunge Ester să devină împărăteasă şi iată ce crud şi fără cruţare ne spune textul Meghilei:

„Ester nu şi-a divulgat nici poporul, nici familia cărora le aparţinea. Mordehai i-a poruncit să nu le divulge".

Şapte servitoare are împărăteasa Ester, fiecare dintr-însele îşi spune oricui numele şi neamul, nepăstrând nici o taină în această identificare; numai ea, împărăteasa, nu se încumetă s-o facă, parcă s-ar trage din tâlhari, parcă o ruşine de neiertat, un blestem fără de seamăn apasă pe înaintaşii săi.

Deci... asimilare (deşteptul care m-a „corectat" deunăzi precum că n-aş şti româneşte şi că s-ar spune „asimilaţionare" să consulte marii filologi ai limbii române, care sunt un Rabin pe nume Moses Gaster, doi evrei botezaţi cărora le zicea Lazăr Şăineanu şi Tiktin şi cel contemporan... Graur şi va afla că nu Rabinii sunt aceia care nu ştiu să vorbească româneşte, ci huliganii caraghioşi, aşa cum e domnul al cărui nume nu merită să-l pomenesc).

Numai că... pentru dragoste trebuie neapărat... doi. Vor ei, supravieţuitorii Holocaustului, să uite ce s-a întâmplat. Nu chiar toţi, dar mai cu seamă cei cu... „partida", ştiţi Dvs. care „partidă", căci doar a spus-o Haman ăsta de la partidă, a spus-o ritos că „n-a fost, nu este şi nu va fi antisemit". De ce să nu-l credem? Parcă de-abia ne-a înjurat tot neamul, ne-a împroşcat cu toate minciunile năzdrăvane, cu cel mai josnic al mahalalei vocabular.

Nu-i nimic. „Ne împăcăm" şi... gata. Numai că struţul se înşală amar când îşi bagă capul în nisip.

Acelaşi Haman a declarat, doar cu o săptămână înainte: „Acum (reţineţi bine sublinierea) nu trebuie să ne dăm la evrei. Nu-i momentul. Avem acum pe... (ştiţi Dvs. pe cine). Aveţi puţintică răbdare".

Hai deci să-l credem, dar...

Iată că lui Haman îi sare din nou muştarul. De data aceasta, Mordehai manifestă demnitate. Nu vrea, nici în ruptul capului, să îngenuncheze în faţa parvenitului mare demnitar.

Iar dacă scoate de la monarh edictul de exterminare a lui Mordehai „şi a tuturor alor săi" (unde am mai citit expresia asta? În „Saturnalii"?), el obţine o soluţie care nu e, fereasca Sfântul, antisemită.

Soluţia finală hamanistă — „să-i ucidă, să-i extermine, să-i dea pierzanei pe toţi evreii, tineri şi bătrâni, femei şi copii, într-o singură zi şi (aici e aici) să-i jefuiască de întregul lor avut" — se poate numi „antisemitism"?

Ferească Dumnezeu. Haman vrea doar să joace la două nunţi. Să pogromizeze, dar să intre şi în... salonul bunelor maniere.

Până la urmă, degetul Esterei (cel pe care Rembrandt îl eternizează) îl demască şi...

Happy-end.

O astfel de poveste, chiar dacă nu s-a întâmplat, e încărcată de atâtea învăţături, încât ea va rezista mileniilor şi va fi povestită de noi an de an.

E adevărat că Numele Sfânt al Creatorului nu apare în acest străvechi brisov biblic. Lucrurile se desfăşoară însă astfel, încât prezenţa lui este resimţită, undeva, în culisele scenei, înapoia capitonatelor uşi ale palatului imperial, iar degetul, nu acela al Esterei, ci al Judecătorului Suprem al nostru, al tuturora, îşi manifestă prezenţa.

Precum Corul din tragediile antice — nu-l vezi, dar îi simţi cântul —, tot astfel „Paznicul, eternul paznic al lui Israel" e de-a pururi prezent.

Să ia aminte toţi Hamanii şi să înveţe ceva din păţania nelegiuitului lor predecesor.

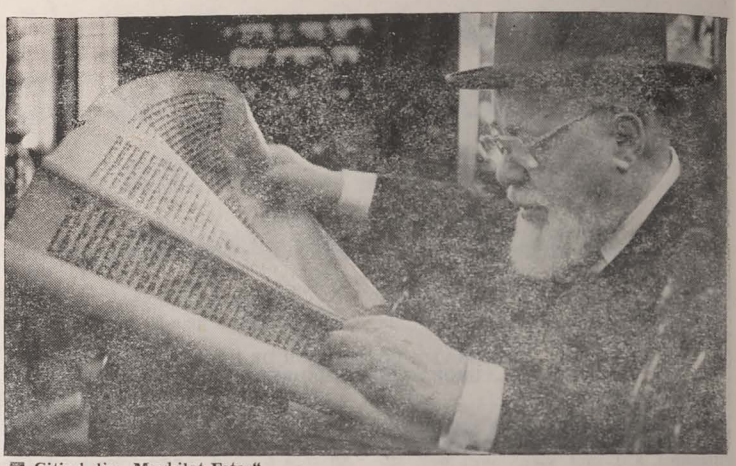

Citind din „Meghilat Ester"...

PURIM cu inima caldă

Prin ce a fost deosebită această seară? De ce spunem că a fost cu inima caldă? De ce crele treceau pe neobservate? De ce oaspeţii nu se grăbeau să plece spre casă când zvonul aplauzelor a fost absorbit, încet-încet, de pereţii sălii de spectacole din Popa Soare?

A fost o seară cu adevărat de neuitat. În sală erau evrei din toate generaţiile; erau copiii zburdalnici, veseli şi mascaţi, mândri de maciujul care îi făcea de nerecunoscut, că doar e Purim! Erau părinţii lor, tineri şi ei, erau bunicii lor şi bunicii altor copii, care-şi trăiesc bucuriile vârstei prin alte părţi. Erau evreii din Bucureşti, cu amintirile, cu grijile, cu anii adunaţi în vieţi trudite, în vremuri potrivnice. Erau, alături de evrei, oaspeţi de seamă. Remarcabile personalităţi au onorat această seară de Purim din Bucureşti. Preşedintele României a fost reprezentat de consilierul său prezidenţial. Au fost de faţă ambasadorul Statului Israel şi consilierii săi apropiaţi. S-au aflat, alături de conducerea Federaţiei şi a Comunităţii Evreilor din Bucureşti, oameni politici de vază, şefi de partide, oameni de ştiinţă, scriitori, mulţi artişti; au asistat reprezentanţi ai mass media din România şi din străinătate.

Acest public deosebit a fost întâmpinat într-o sală care-şi arborase un aer sărbătoresc. Lungi şiraguri lucitoare, crescute parcă din tavan, scăpeau voios. De pe pereţi priveau, caricatural, dar cu tâlc, măştile lui Ester şi Mordehai, dar şi ale lui Ahaşveroş şi Haman, alături de alte figuri de carnaval. Scena avea un fundal pictat cu imagini de veselă sărbătoare. Deasupra unui portativ urias, trona vizibil, cu litere ebraice, emblema Purim Şpil. Scenografia a fost realizată de Theodora Dinulescu.

Dar nu puteai să te opreşti prea mult la un amănunt, că altul i se suprapunea. Un nou venit, mişcări de scaune, o conversaţie, salutul unei cunoştinţe, o strângere de mână. Incet-încet, rumoarea sălii s-a domolit şi pe scenă a urcat Eminenţa Sa dl Şef Rabin dr. Moses Rosen, care a deslușit, pentru publicul din sală, în cuvinte simple şi clare, înţelesul — peste veacuri şi milenii — al legendei lui Ester şi Mordehai, a lui Haman şi Ahaşveroş, povestită în Meghilat Ester.

Cuvântul Eminenţei Sale a fost grav, un avertisment pentru cei ce vor să dezbine populaţia şi un îndemn pentru o veghe continuă, ca antisemitismul să nu mai câştige poziţii dominante în România.

Dar e Purim! E veselie. E gata să înceapă programul, îndelung şi bine pregătit.

Prologul, semnat de Aurel Felea, reînnoadă Purimul de azi cu semnificaţiile lui străvechi, arătând că, deşi poartă alte nume, eroii lui rămân mereu actuali. Miriam Guttman a fost convingătoare, gingaşă, dar cu o voce pe cât de plăcută, pe atât de hotărâtă.

Inima se încălzeşte când copiii din corul Talmud Tora invadează scena. Îi recunoşti în cei mai răsăriţi pe cei care, cu ani în urmă, timizi şi îmbujoraţi, mai mult îi urmăreau pe cei mai „experimentaţi" decât cântau ei înşişi. Azi, aceştia, mai mici ca ei, le-au luat locul. Corul e mereu tânăr, proaspăt, cu candoarea vârstei întipărită pe feţe şi în gesturi. Cântecele intonate, cântece tradiţionale de Purim, sunt ritmate, au mişcare — compozitor, cunoscutul muzician Dan Mizrahi.

Dirijorul corului şi acordeonist totodată, Izu Gott, ne-a arătat şi o altă faţetă a talentului său. A cântat o prelucrare după cunoscuta melodie populară românească „Lume, lume, soro, lume", cu un text de Aurel Felea, despre necazurile evreului „vinovat" de toate.

Actorii de la T.E.S., cu directorul lor, Hary Eliad, regizorul acestui spectacol, au fost cu toţii în formă şi de data aceasta.

Leonie Waldman-Eliad ne-a desfătat, în două reprize, cu o compoziţie inspirată a lui Laurenţiu Profeta, „Ciudatul violonist", pe un text de Harry Negrin şi acompaniată de un tânăr şi talentat dansator, care a schiţat silueta unui modern şi abstract violonist, replică a bătrânilor klezmeri. Mai apoi, ne-a readus, cu nostalgicul „Un caiţel îngălbenit" al bunicii, un potpuriu de cântece

(Continuare în p. 7)

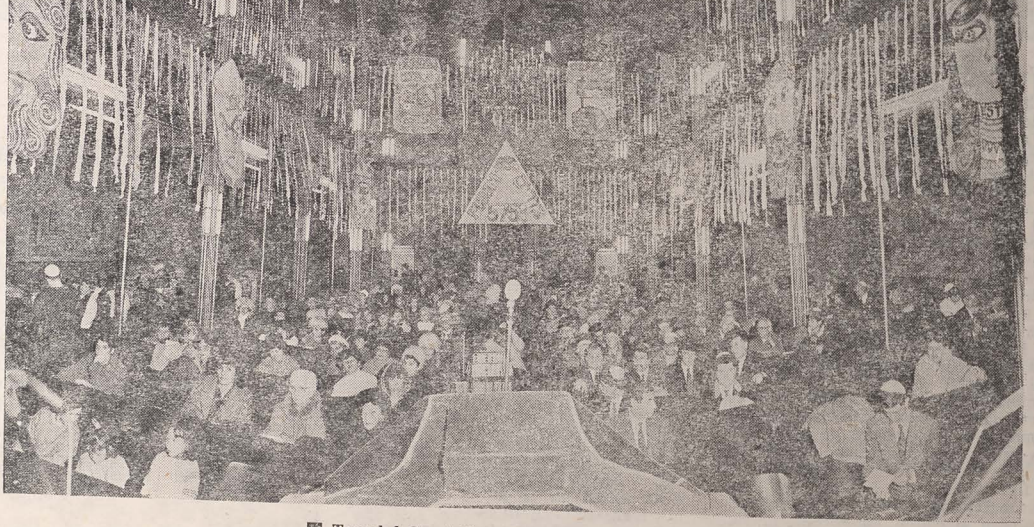

Templul Coral din Bucureşti în timpul festivităţii

(Urmare din p. 6)

evreieşti, pe muzica lui Aurel Giroveanu, cu versuri de Aurel Felea. Cântece pe care mulţi din cei prezenţi în sală le-au cântat sau le-au auzit în tinereţea lor şi acum şi-au încălzit sufletele, reascultându-le.

Miriam Guttman a revenit pe scenă cu o „Baladă de Purim pentru o fată", care a răscolit inima şi conştiinţa ascultătorilor. Autorul versurilor este Aurel Storin. Nu este prima oară când versurile sale trezesc în sufletul nostru durerea şi revolta, ne îndeamnă să ne ţinem conştiinţa trează, să nu uităm, să nu lăsăm pe nimeni să uite că a existat o fată cu numele de Anne Frank şi care a scris un „Jurnal." Să nu uităm acest „Jurnal", această crudă mărturie a unor vremuri de restrişte pentru evrei.

Şi mai spune balada că acum mai avem o speranţă vie şi aceasta este existenţa Statului Israel, către care se îndreaptă nădejdile tuturor evreilor. Numai Miriam nu a lăcrimat, ca era datoare să-şi stăpânească propria trăire şi să ne transmită nouă emoţia care s-a cuibărit în suflet şi a respirat printr-o lacrimă pe gene.

Tot T.E.S. ni l-a adus pe talentatul Rudy Rosenfeld, într-un reuşit cuplet scris de Octavian Sava, pe muzica lui Aurel Giroveanu, în care sunt pomeniţi celebrii actori evrei Michael şi Kirk Douglas, Woody Allen ş.a.

Un moment de puternică emoţie ne-a prilejuit monologul „Viaţa e un Purim Şpil", scris şi interpretat de Nell Cobar,

Nell Cobar — evreul înţelept cu al său minunat umor — ne-a făgăduit că ne va veseli şi la anul. Noi toţi, întreaga obşte evreiască, îi mulţumim cu un cald „LEHAIM" — „Să trăieşti", maestre — căci avem nevoie de dumneata — mulţi ani fericiţi !

M. R.

anul acesta şezând, cu o voce mai scăzută, cu o figură mai trasă, dar cu spirit sclipitor, cu verva sa dintotdeauna, găsind motive să facă haz de necaz din moravurile şi năravurile evreilor din comunitatea noastră. Cât de bine cunoaşte psihologia oamenilor, comportamentul şi reacţiile lor a fost demonstrat prin hohotele de râs şi aplauzele care nu mai conteneau.

Pentru mesajul şi avertismentul conţinut în vorbele sale de duh, întreaga sală a înţeles şi a răsplătit gestul dlui Şef Rabin, care a urcat pe scenă, felicitându-l pe autor şi urându-i să ne desfete în continuare cu sclipirile spiritului său.

Cu vocea sa caldă, modulată, cu sonorităţi aparte, a recitat Corado Negreanu un monolog în versuri, de Aurel Felea, intitulat „Eu sunt Mordehai bătrânul". Mereu avem nevoie de un Mordehai, un luptător pentru cei mulţi, un om hotărât, care nu cunoaşte odihna în denunţarea nedreptăţilor şi uneltirilor de orice fel care îi pasc pe evrei.

Ne-am înveselit cu Fritz Braun, în monologul scris de Fred Firea, „Turistul" (adică evreul care pleacă în Israel ca turist), cu reverberaţie în hohotele celor din sală, mulţi recunoscându-se în personajul creionat.

Maia — apreciata de toată lumea, laureată în ţară şi în Europa pentru rolurile interpretate, a făcut, în cupletul „Sunt şi eu a idiş kind", scris de Aurel Felea, pe muzica lui Aurel Giroveanu, elogiul artistelor evreice care au onorat teatrul românesc : Fanşeta Vermont, cu fiica sa, celebra Maria Ventura, Beate Fredanov, Leny Caller, urmându-le, cu toată cinstea şi preţuirea binemeritate.

Dar Purim este sărbătoarea veseliei, a tinereţii.

Corul Talmud Tora şi corul „Şira Vezimra", ca şi formaţia „Menora" (condusă de Gerry Podgoreanu) au făcut să vibreze întreaga sală cu frumoasele melodii interpretate, au bucurat ochiul cu strălucirea întipărită pe feţele tinere ale interpreţilor, frumuseţea costumelor de carnaval, reuşitele mişcări de scenă, care demonstrează plăcerea de a cânta a coriştilor şi dorinţa lor de a se prezenta din ce în ce mai frumos. Dirijorul Izu Gott îi are „în mână" pe copii, fie ei mai mari sau mai mici. De mare acurateţe s-a dovedit acompaniamentul la pian al Ancăi Sonea.

O plăcută apariţie a fost Amedeo Gott, cu o voce caldă de tenor, bine stăpânită şi care ne-a amintit prin cântecul : „Meidală", o melodie veche de pe Calea Văcăreşti, că la teatrul evreiesc de altădată puteau fi ascultate melodii care au încântat tinereţea bunicilor şi a părinţilor noştri şi care şi azi ne sună plăcut în urechi, fiind cu nimic mai prejos de compoziţiile recente.

Seara s-a încheiat cu revenirea pe scenă a tuturor artiştilor, care au cântat laolaltă compoziţii de Aurel Giroveanu şi Henri Mălineanu, antrenând, cu elanul şi voioşia lor, întreaga sală.

Şi, pentru ca finalul să fie pe măsura programului artistic, la sala de mese oaspeţii au fost aşteptaţi cu bunătăţi ce se servesc de Purim, „ca la mama acasă", sub grija neobosită a dlui Godeanu.

Cu humântaşn şi un pahar, cu o prăjitură şi o urare, s-au apropiat unii de alţii, încă mult timp după terminarea serbării.

Afară ne aştepta o iarnă pufoasă, care se grăbea să-şi golească sacul burduşit cu fulgi de nea, atât de aşteptaţi de pământul însetat.

Seara de Purim la „Popa Soare" ne-a mai aprins o lumină în suflet.

I. ŞARA

MARBIM BĂSIMHA ! (O ORIGINALĂ „SEUDAT PURIM" — DIMINEAŢA)

Şi-au dorit mult să împlinească acest îndemn tradiţional de luna Adar, „Marbim băsimha" (Să ne... prea veselim !"), enoriaşii de la sinagoga „Ieşua-Tova" din Bucureşti, enoriaşi în bună parte rămaşi singuri, fără familie. Ştiindu-le gândul, harnicul gabai al sinagogii, domnul Moşe Vaisman, ajutat de conducerea Comunităţii Evreilor din Bucureşti şi, bineînţeles, de fiecare enoriaş în parte, a organizat de Purim, dimineaţa (seara iscă probleme pentru cei în vârstă !), după „Meghila", o mini-„mişte" (o „masă"), prilej de a trăi împreună câteva clipe într-o atmosferă tradiţionaiă, lucru atât de rar pentru mulţi dintre ei.

Şi cum cei prezenţi provin din diferite zone, de frumoase tradiţii evreieşti, din ţară, s-au spus glume şi s-a cântat mult : ca-n „strada Lecca" din Bacăul de altădată, ca-n „Podu' Roş" de Eşilor, ca la Vijniţa, ca-n Botoşani... Şi s-a-nţeles (mai exact, s-a simţit) mai bine, cum „Purim-ul ăsta, după vorba unui hâtru prezent la agapă, cu Măghila lui, cu humântaşn ale lui, cu cântecele şi veselia lui, ştie nu numai să aline, să bucure, dar să şi dea încredere în viitor.

G. BRUCKMAIER

Cuplete, melodii, satiră, umor, veselie

Cu emoţie şi cu recunoştinţă

Nu mă simt în stare să fac ceea ce s-ar numi o „cronică" a spectacolului de Purim, din seara zilei de 7 martie 1993. Nu mă simt în stare, pentru că nu ar fi corect. Evenimentul *la care mă refer — pentru că a fost cu siguranţă un „eveniment" — depăşeşte, îmi permit să cred, cu mult hotarele actului artistic şi se înscrie major într-o zonă pe care, simplu, aş numi-o* conştiinţă. *Asta nu înseamnă că vedetele tradiţionale au lipsit de pe scena din str. Popa Soare. Şi Maia Morgenstern, şi Leonie Waldman-Eliad, şi Miriam Guttman, şi Corado Negreanu, şi Rudy Rosenfeld, şi Fritz Braun, şi formaţia „Menora", şi Gott sr. şi jr. — toţi au fost cum ne-au obişnuit de ani şi ani : minunaţi.*

Au existat însă în programul serii două nume asupra cărora simt nevoia să mă opresc. Cu emoţie şi cu recunoştinţă. Unul a apărut pe scenă, celălalt a rămas în sală. Primul se numeşte Nell Cobar. *Cel de-al doilea :* Evreul.

Nell Cobar *este un nume despre care ne închipuiam că ştim tot : caricaturist de mâna întâi, umorist de cinci sicle, regizor de filme de animaţie cu un palmares de „monstru sacru", autor şi interpret cum numai foarte puţini am văzut.* Omul *ne-a rămas mai puţin cunoscut. Copleşiţi de verva şi creativitatea cu care veşnic ne asaltează şi ne răsfaţă, omul a ştiut să se păstreze într-o discreţie proprie spiritelor celor mai alese. În seara de Purim a anului de graţie 5753, pentru o clipă, doar pentru o unică şi de neuitat clipă,* Nell Cobar *ne-a arătat şi inima lui. A fost unul din acele momente pe care, dacă nu-l trăieşti, nu poţi să-l crezi, iar dacă totuşi ai fost unul dintre privilegiaţii care chiar l-au trăit, îţi dai imediat seama cât de sărace sunt cuvintele, cât de nepatincioasă este imaginaţia noastră. An de an, după regalul oferit pe scenă, îl căutam pe Cobar, printre cei care se înghesuiau să-l felicite, ca să-l îmbrăţişez şi să-i mulţumesc. Anul ăsta nu l-am găsit : a plecat mai devreme. Nu mi-aş ierta-o sub nici un motiv dacă, la anul, la sfârşitul spectacolului, nu voi fi suficient de iute să-l prind, să-i mulţumesc şi să-l îmbrăţişez pe cel care a fost, este şi va rămâne inegalabilul* Nell Cobar.

Evreul *este al doilea nume pe care simt nevoia să-l evoc, legat de seara de Purim. Ca în fiecare an, a umplut până la refuz sala din Popa Soare. Ca în fiecare an, a urmărit cu sufletul la gură vedetele de toate vârstele care au „împodobit" spectacolul tradiţional şi a aplaudat cu o bucurie şi cu o generozitate de care, cred, numai puţini sunt în stare. Ca în fiecare an, a mai întârziat în sala restaurantului, în jurul meselor frumos aranjate.* Ca în nici un an, însă, în stradă a nins şi a viscolit. *O vreme să nu laşi un câine afară ! Şi totuşi,* Evreul *a venit la Purim. Înfruntând frigul care, la vârsta lui, e mai pătrunzător ca oricând. Înfruntând riscul unor accidente care, la vârsta lui, pot fi mai dureroase ca oricând. Poate vor fi unii care, citind aceste rânduri, vor zâmbi cu indulgentă superioritate şi vor gândi : „Ce prostii îi trec prin cap ! Adică, crede el că dacă nu erau bunătăţile lui Godeanu, călca vreunu' pe acolo ? !".. Poate, într-adevăr, sunt unii care chiar gândesc aşa. Dar aş vrea să fie cât mai puţini. Pentru că ei fac parte, cu siguranţă, dintre cei care nu înţeleg absolut nimic din ceea ce, simplu, se numeşte* Evreul.

RADU F. ALEXANDRU

PURIM ÎN COMUNITĂŢILE DIN ŢARĂ

BACAU. La 6 martie a.c. (13 Adar 5753), a avut loc citirea „Cărţii Esterei" la Sinagoga Mare din localitate, în prezenţa unui numeros auditoriu.

Festivitatea de Purim s-a desfăşurat în aceeaşi zi, în sala de conferinţe a comunităţii, unde prof. Iosif Leibu a vorbit despre semnificaţiile sărbătorii.

Elevii şi corul de la cursurile de Talmud Tora au prezentat un frumos program de cântece, poezii şi scenete adecvate momentului, încântându-i sufleteşte şi spiritual pe cei prezenţi. Cu acest prilej, la Restaurantul ritual al comunităţii s-a organizat o Seuda de Purim.

SUCEAVA. La 7 martie 1993 (14 Adar 5753), sala mică a Sinagogii „Hevra Gain" a devenit neîncăpătoare prin participarea enoriaşilor şi cursanţilor de Talmud Tora la citirea „Cărţii Esterei" de către dl dr. Iacob Rauch. Corul Talmud Tora, dirijat de dna Zetta Wagner, a prezentat un bogat program de cântece de Purim, care s-a bucurat de un binemeritat succes.

Dl preşedinte al comunităţii, Şoil Petrariu, a subliniat importanţa sărbătorii, atât în Diaspora, cât şi în Israel, cu bogatele ei semnificaţii. Asistaţilor singuri şi nedeplasabili li s-a trimis la domiciliu câte un pachet cu humântaşn.

GALAŢI. La 7 martie (14 Adar 5753), a avut loc, la Templul Meseriaşilor din localitate, sărbătorirea Purimului. Preşedintele comunităţii, dl ing. Alfred Faust, a vorbit despre semnificaţia sărbătorii, iar dl av. Leon Iacobsohn a dat citire „Cărţii Esterei".

În continuare, cei prezenţi au ascultat un program de cântece israeliene, înregistrate pe o casetă primită de la Agenţia Evreiască (Sohnut), după care li s-au oferit tradiţionalele dulciuri de Purim, pregătite la Restaurantul ritual al comunităţii.

CONSTANŢA. La 7 martie a.c., a avut loc, la Templul Mare, festivitatea consacrată sărbătorii de Purim. Preşedintele comunităţii, dl dr. Ernest Margulius, şi dl dr. Carol Fridman au vorbit despre multiplele ei valenţe istorice şi contemporane. Actriţa Sarina Braun, împreună cu patru elevi de la Talmud Tora au susţinut un reuşit program artistic, în faţa unui auditoriu receptiv, care i-a răsplătit cu însufleţite aplauze.

Dl Saul David, cetăţean israelian, proprietarul firmei MEGA SRL, a oferit cadouri copiilor prezenţi la festivitate.

CLUJ-NAPOCA. La 13 Adar 5753 (6 martie 1993), după serviciul divin, publicistul Vasile Grunea a ţinut o conferinţă despre semnificaţia sărbătorii de Purim, în faţa unui numeros public, adunat la Sinagoga „Ohel Moşe" din localitate. La 14 Adar 5753 (7 martie a.c.), preşedintele comunităţii, dl Iosif Weintraub, a citit „Meghilat Ester". Corul elevilor de Talmud Tora (dirijor Ecaterina Halmos), din cadrul comunităţii, a susţinut un frumos program de cântece adecvate momentului. La Restaurantul ritual, a avut, de asemenea, loc o festivitate consacrată Purimului, cu concursul corului sus-menţionat, care a încheiat manifestările culturale dedicate sărbătorii într-o atmosferă de bună dispoziţie specifică acesteia.

PIATRA-NEAMŢ. O frumoasă manifestare de Purim a avut loc la Sinagoga Mare din Piatra-Neamţ. Dl Iancu Leon, preşedintele comunităţii locale, a vorbit despre însemnătatea sărbătorii în istoria evreilor şi despre semnificaţiile ei perene. În faţa unei numeroase asistenţe, corul de elevi ai cursurilor de Talmud Tora, dirijat de dl Schulman, a interpretat cântece de Purim. Conducătorul corului a intepretat, în încheiere, un monolog umoristic, întregind astfel atmosfera de veselie caracteristică acestei sărbători.

„Noi, cei care am fost atîta vreme discriminați, atît de către fasciști, cît și de către comuniști, ne bucurăm azi, nu numai de jure, ci și de facto, de deplinătatea drepturilor cetățenești"

O convorbire a directorului ziarului „Universul românesc", dl Dinu Săraru, cu Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen

IN ULTIMUL TIMP, LUCRURILE ÎNCEP SĂ INTRE PE FĂGAȘUL RESTABILIRII ADEVĂRATEI IMAGINI A ROMÂNIEI.

Sînteți o personalitate bine cunoscută în cercurile politice europene și americane și vă bucurați de privilegiul de a vă întîlni destul de des cu liderii acestor cercuri. Cum se reflectă, Eminență, astăzi chipul României în lume și ce perspective există în favoarea receptării corecte a voinței noastre de a construi un stat de drept și o economie de piață eficientă ?

— Imaginea României a fost enorm deteriorată în timpul și după revoluția din 1989. Datorită unor mari greșeli făptuite înlăuntrul granițelor țării și unor perfide și dușmănoase induceri în eroare a opiniei publice, puse la cale în afara acestor granițe, ne-am pomenit izolați și puși într-o lumină defavorabilă.

Este adevărat că, în ultimul timp, lucrurile încep să intre pe făgașul restabilirii adevăratei imagini a României, dar consider că nu facem destul spre a grăbi acest proces.

În catastrofala situație în care ne aflăm, nu ne putem permite să continuăm a tolera dezbinarea și demagogia. O adevărată mobilizare patriotică — dar nu demagogică — a conștiințelor ar putea să ne redea încrederea în noi înșine și respectul de care ne-am bucurat întotdeauna, în întreaga lume.

NU POT FI DE ACORD CU ASERȚIUNEA PRECUM CĂ ÎN ROMÂNIA S-AR PRACTICA O „PURIFICARE ETNICĂ" !

Sînteți conducătorul unei comunități etnice care — așa cum se știe — datorită artei dumneavoastră diplomatice, înțelepciunii dumneavoastră, s-a bucurat și se bucură de libertatea de a fi ea însăși în spațiul geografic românesc — de care, de altfel, este atît de strîns legată sufletește.

— Cum apreciați dumneavoastră problema națională în România de azi ? Credeți că există azi o comunitate care ar avea argumente să-și apere drepturile nerecunoscute în societatea românească pluripartită — parlamentară ?

Spre a răspunde întrebării Dvs. mă voi referi, întîi, la modul în care se prezintă lucrurile în comunitatea noastră evreiască.

Rămășițele populației evreiești din România (am fost înainea Holocaustului circa 850.000, am rămas după Holocaust circa 420.000, au făcut ALIA, adică au plecat în Israel, circa 400.000 și am rămas vreo 17—18.000 de suflete) se bucură de libertate religioasă și cetățenească. Cele două mari revendicări ale unei minorități — aceea de a fi egali cu ceilalți și aceea de a se putea deosebi de aceștia prin cultivarea specificului său național, religios, etnic — noi le considerăm satisfăcute în ceea ce ne privește.

Sîntem egali cu ceilalți. Noi, cei care am fost atîta timp discriminați, atît de către fasciști, cît și de comuniști, ne bucurăm azi, nu numai de jure, ci și de facto, de deplinătatea drepturilor cetățenești.

Sîntem altfel decît ceilalți, adică adăpîndu-ne de la cultura românească, integrîndu-ne în mediul social al țării, aducîndu-ne din plin contribuția la propășirea Patriei comune, avem în același timp posibilitatea de a ne păstra religia, de a ne cultiva tradițiile, de a ne afirma identitatea națională de evrei demni, de a putea — dacă o dorim — să ne alăturăm fraților noștri care reclădesc Țara Sfîntă, Țara rugăciunilor noastre multimilenare, Israel.

Am fi, deci, ingrați dacă nu am recunoaște sus și tare această situație care, trebuie să o subliniez, nu constituie o favoare, ci un drept natural pe care întreaga omenire civilizată îl proclamă.

În același timp, am rosti o „jumătate de adevăr" dacă n-am releva „cealaltă parte a monedei" : antisemitismul care iar a ridicat capul.

La adăpostul „democrației" greșit înțelese au reapărut huliganii condeiului. Insulte, minciuni, calomnii, atîtări la pogrom și multe alte unelte scoase direct din arsenalul fascist, sînt folosite permanent împotriva celor 3% (citiți bine, trei la sută !) de evrei bătrîni (circa 60% au depășit 60 de ani, iar mai puțin de 7% sînt sub 20 de ani).

E adevărat. O știm cu toții. Poporul român nu poate fi confundat cu neofaciștii, dar să nu uităm că atît comuniștii, cît și naziștii nu au fost decît niște grupuri minoritare ; dar fiind lăsați să-și facă de cap, au știut să încalece puterea și să facă treaba pe care și-au propus-o.

Deci, ca să conchid. În interesul țării, în interesul acestui popor român ospitalier, nu se poate ca actuala situație să continue. Constituția țării, legile sale trebuie să ne ocrotească, iar simple declarații, neurmate de măsuri concrete, nu fac decît să prelungească o situație nedreaptă și păgubitoare.

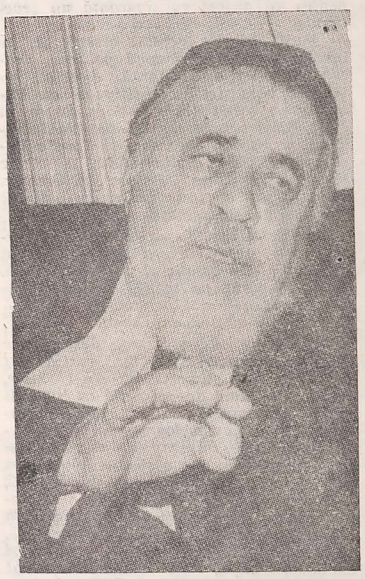

Acum, referitor la alte minorități. Eu îmi reprezint obștea mea, și la problemele ei pretind că mă pricep. Nu sînt „expert" în materia generală, însă sînt născut în România, sînt cetățean al țării și, în această calitate, vă răspund.

O uriașă răspundere în ascuțirea neînțelegerilor cu minoritatea maghiară o poartă agitatorii demagogi, în ambele țări, xenofobii, antisemiții, fasciștii, atît cei de la Budapesta, cît și cei de la București. Prea mult sînge s-a vărsat în veacul nostru din cauză că ura de rasă, ura interetnică, ura confesională au fost tolerate.

Bunul simț, logica, ne impun un singur drum, cel al conviețuirii pașnice.

Sîntem convinși că popoarele român și maghiar doresc această laolaltă conviețuire și păstrăm convingerea că, pînă la urmă, ele vor izbuti să se curețe de neghină și să pășească pe potecile armoniei.

Un lucru mă simt însă dator să-l adaug, pentru a nu da loc la nici un echivoc.

Cu întreg respectul și dragostea pe care le port pentru Prea Sfințitul Episcop Lászlo Tökes, nu pot fi de acord cu aserțiunea precum că în România s-ar practica o „purificare etnică".

Nici noi, evreii, nici germanii care au emigrat în masă în ultimele decenii, nu am fost constrînși să emigrăm, ci ne-am plîns tot timpul împotriva piedicilor care ni se puneau în cale, spre a ne împlini dorința. Situația economică grea de azi din România e la fel de proastă pentru toți locuitorii și nicidecum nu e „creată" spre a facilita nisciaiva „purificări etnice".

Sînt convins, deci, că la mijloc nu e decît o nepotrivită exprimare.

ESTE O NEDREPTATE STRIGĂTOARE LA CER CĂ ROMÂNIA E DISCRIMINATĂ ȘI IZOLATĂ.

— E bine cunoscut, Eminență, faptul că ați avut și în trecut un rol în determinarea acordării clauzei națiunii celei mai favorizate României. Cum vedeți azi această problemă a clauzei care ne este refuzată evident și cum vedeți rolul dumneavoastră ?

— Este o nedreptate strigătoare la cer că România e discriminată și izolată.

Îmi pare rău că s-au adeverit cele ce am spus unei delegații a Senatului american venite în România, în septembrie 1990.

Senatorii Dole, D'Amato și Warner m-au invitat atunci la Ambasada Americană și m-au rugat să le dau părerea în legătură cu clauza (M.F.N. — Most Favoured Nation).

După ce am șovăit să dau vreun răspuns (eram prea plictisit de atacurile împotriva mea ale antisemiților care mă „acuzau" că i-am adus clauza lui Ceaușescu ; neghiobia aceasta m-a adus la hotărîrea să nu mă mai amestec în această problemă), la insistențele senatorilor, le-am spus : „Vă voi răspunde precum răspunde un evreu, adică cu o întrebare la întrebare. Dacă nu dați clauza României, acum, în prag de iarnă, guvernul va rezista crizei economice ?" Mi-au răspuns negativ. Am continuat cu o altă întrebare : „Cine credeți că va urma ?" Au zîmbit, iar senatorul D'Amato îmi replică : „Acum voi face eu pe evreul și vă voi întreba pe Dvs : cine va veni la putere ?" Am răspuns logic „Ori fasciștii, ori o dictatură militară" și am continuat : „Așa vreți să faceți democrația ? Prin foamete vine dictatura, comunismul sau fascismul". În parte, pronosticul meu s-a împlinit. Forțele demagogiei fasciste au exploatat sărăcia, și iată-i cu vreo 20 de mandate în Parlament.

Se confirmă o dată mai mult că o democrație care tolerează fascismul e una sinucigașă.

Deci, logica trebuie să învingă și acum. Ajung la această concluzie. Nu prin înfometare, ci prin sprijin economic se va restabili echilibrul moral și politic în România.

Cît despre întrebarea Dvs. dacă voi căuta să sprijin și acum cu umilele mele posibilități această dreaptă revendicare a poporului român, răspunsul meu este că e de la sine înțeles, că e o datorie sacră a oricărui cetățean de a-și ajuta Patria, cu toate puterile sale.

Consider însă că e necesar să vă relatez o replică a fostului Secretar de Stat al S.U.A., Dl Lawrence Eagleburger.

Era în ziua cînd Consiliul de Securitate discuta ultimatumul dat lui Sadam Hussein.

Secretarul de Stat, împreună cu un grup de colaboratori, a dezbătut cu mine, timp de două ore și jumătate, mai multe probleme dar bineînțeles că aceea a clauzei a ocupat majoritatea timpului.

Cînd am dat să plec, Dl Eagleburger — care e dotat cu un bogat simț al umorului, îmi spune : „Ce-i aia clauza M.F.N., Domnule Șef Rabin ?" Mi-am exprimat nedumerirea asupra acestei întrebări, spunînd : „Păi, despre asta am vorbit pînă acum ! De vreo 20 de ani, tot despre asta vorbim și acum mă întrebați dacă știu ce e aia „clauza" ?

Dl Eagleburger însă nu s-a lăsat și a stăruit. Pînă la urmă, i-am răspuns : „Clauza Națiunii Celei Mai Favorizate înseamnă posibilitatea de a ne exporta în SUA produsele cu un regim vamal de favoare". Atunci, Secretarul de Stat îmi spune : „Spune, deci, prietene, spune-le românilor să muncească, să producă mărfuri, ca să *aibă ce exporta. Să muncească* deci, ca să avem o clauză reală și nu una fictivă. Dacă ei își vor împlini misiunea lor, noi o vom împlini pe a noastră !".

OMENIREA SĂ IA AMINTE ȘI ÎN PRAGUL CELUI DE-AL TREILEA MILENIU SĂ ÎNVEȚE, ÎN SFÎRȘIT, LECȚIA ISTORIEI, DE A NU SE MAI LĂSA AMĂGITĂ DE FALȘII PROFEȚI

— O ultimă întrebare, Eminență. Sînteți un cărturar și unul din marii comentatori ai Bibliei. Se spune despre Domnia voastră că sînteți unul din înțelepții etniei pe care o reprezentați — și după opinia mea, cu autoritate și strălucire — vă aflați la o vîrstă patriarhală, mă interesează viitorul acestei lumi atît de convulsionate și de chinuite de semne de întrebare neliniștitoare — văzut de un înțelept care are în favoarea privirii sale asupra vieții argumentul de a fi pătruns tainele cărții.

— Vă mulțumesc pentru bunele păreri ce le aveți despre smila mea persoană. Îmi cereți, însă, prea mul ! Viitorul acestei lumi ? Nici mai mult, nici mai puțin vreți de la mine. Curiozitatea Dvs. este demnă de admirație. Ați vrea să străpungeți zările viitorului ! A vrut-o și MOISE, ctitorul iudaismului, iar Dumnezeu a derulat în fața ochilor săi un „film al viitorului", toate generațiile, una după alta, pînă la finele veacurilor.

Noi, însă, trebuie să fim mai realiști, căci interlocutorul Dvs este numai... Rabin și nici măcar... profet !

Și, totuși... Vă împărtășesc nerăbdarea și propun să părăsim cîmpul previziunii și să-l reluăm pe cel al istoriei...

Veacul nostru a fost veacul în care două mari doruri umane, acel după dreptate și acel al dragostei de patrie, de neam, au fost pîngărite și au zvîrlit omenirea toată de pe piscurile unor splendide iluzii în prăpastia unor înfiorătoare dezamăgiri.

Fascismul și comunismul s-au succedat în această operă de dărîmare a valorilor etnice ale umanității.

Nenorocirea mai mare e că nu au făcut-o concomitent. Deci, ca să fim concreți, generația Auschwitzului, eliberată în 1944—'45, s-a concentrat asupra pericolului fascist și a uitat că există un altul : cel comunist. Dimpotrivă, căderea celui dintîi a trezit iluzia salvării din partea celuilalt. A urmat Gulagul. Generația care s-a eliberat de acesta din urmă, în 1989, nu a gustat din amarul fascismului și iată că el se strecoară din nou.

Ce se va întîmpla nu știu, dar știu ce trebuie neapărat să se întîmple. Omenirea să ia aminte și în pragul celui de-al treilea mileniu să învețe, în sfîrșit, lecția istoriei, de a nu se mai lăsa amăgiți de falșii profeți, să se întoarcă la Cuvîntul lui Dumnezeu, la Adevăr și Dragoste, la rangul de „ființa creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu", la misiunea pe care i-a încredințat-o Creatorul, de a „deveni tovarășul (nu vă speriați de acest cuvînt : e un termen nobil și măreț), tovarăș al lui Dumnezeu la îndreptarea lumii, la refacerea ei, la ceea ce a fost destinată să fie în „planul arhitectonic al Cosmogramei", în rai pămîntesc.

Veți conchide că sînt un visător. Vremea „realiștilor" a trecut. A sosit cea a „visătorilor".

„Dacă veți voi, spunea Theodor Herzl, părintele sionismului modern — aceasta nu va fi o poveste".

Și așa s-a întîmplat. Țara Sfîntă nu mai este o poveste biblică, ci o vie realitate.

Ce ar fi dacă lumea ar imita-o ?

Întrebarea aceasta, cu care închei acest interviu, îmi confirmă identitatea evreiască. Răspund și eu, ca toți evreii, cu o întrebare la întrebare...

Interviu publicat în ziarul „Universul românesc" nr. 237 de luni 8 martie 1993, p. 3

Despre evreii din Republica Moldova

„În Republica Moldova nu există antisemitism" — a declarat dl Toader Magder, unul dintre conducătorii Comunității evreiești din această republică. „Spun cu toată răspunderea că antisemitismul nu este o politică de stat și nici nu este un fenomen social, ca în Rusia sau ca în unele țări occidentale. [...] Prin grija oficialităților față de minorități și față de drepturile omului, Moldova ocupă, poate, printre primele locuri din lume la acest capitol" — a subliniat interlocutorul.

În prezent, în Republica Moldova sunt cca 50 000 de evrei, dintre care jumătate locuiesc în Chișinău. În capitală există sinagogi, două școli evreiești, iar în cadrul Universității a fost creată secția de iudaism. La Ministerul Justiției sunt înregistrate 14 organizații national-culturale, ceea ce constituie încă o dovadă a respectării drepturilor comunităților de către guvernul Moldovei. Organizația culturală evreiască desfășoară o susținută și variată activitate, despre care am relatat într-o corespondență anterioară publicată în revistă.

După cum se știe, recent și-a deschis porțile Centrul cultural-informațional israelian din Chișinău. Iată ce a declarat, printre altele, doamna Bella Klaiman, directoarea acestei instituții, corespondentului publicației „Sfatul Țării", care este cotidianul Parlamentului Moldovei:

„Însăși denumirea Centrului nostru dezvăluie scopul lui de căpetenie: furnizarea informațiilor cât mai complete despre Statul Israel.

Noi suntem susținătorii școlii evreiești de la Chișinău întemeiată acum un an. O asigurăm cu manuale, cadre didactice, cu tot necesarul.

La Centrul nostru se studiază limba ivrit, funcționează cursuri de computer, intenționăm să derulăm cursuri pentru conducătorii de mijloace grele de transport și de autobuze. Am organizat primul festival al copiilor evrei din Moldova. Vom face un concurs pentru titlul de «cea mai frumoasă fată evreică». Pregătim și un Club al celor voioși și ingenioși. În cadrul lui vor concura echipe din diferite orașe ale Moldovei. Echipa învingătoare va avea drept adversar echipa respectivă din Ucraina. Învingătoarea la concursul final va pleca în Israel.

Pe teritoriul fostei U.R.S.S. există 11 centre similare celui din Chișinău: două în Rusia, trei în Ucraina, în țările baltice, în Azerbaidjan și Uzbekistan. Toate au un program comun de activitate și au o legătură computerizată permanentă cu Tel Aviv.

Ar fi de dorit, pe viitor, să se unifice eforturile tuturor organizațiilor evreiești din Republica Moldova. La Chișinău activează organizația deținuților din ghetouri și lagăre de concentrare, organizația veteranilor din al doilea război mondial, organizația de caritate care îi ajută pe bătrâni, bolnavi și handicapați, organizații de tineret, grupuri de medici și juriști care acordă consultații gratuite etc.

Evreii de pe malul stâng al Nistrului au fost evacuați, datorită evenimentelor, unii la Odessa, alții la Chișinău, fiind întreținuți cu mijloacele noastre, iar pe cei care au dorit să plece în Israel i-am ajutat s-o facă.

De fapt, Republica Moldova și Israelul au stabilit relații diplomatice. Pe această bază, ar trebui puse la punct legături culturale și științifice, schimburi de teatre, contacte dintre academii etc.

În legătură cu antisemitismul, aici, în Moldova, nu simt acest lucru, de altfel nu numai în sferele superioare, ci, ceea ce face onoare țării, nici la nivelul vieții cotidiene. La Centru nu mi-a parvenit nicicând vreo reclamație în acest sens. Viitorul Moldovei înseamnă și viitorul evreilor din Moldova".

De la corespondentul nostru
Dr. VITALIE TEODORU

O interesantă carte idiș

Din Iașul atâtor bucurii comunitare ne vine un dar: cartea profesorului Șlomo Friedenthal „Taitn azoine" (în traducere aproximativă „Odinioară", mai degrabă, poate, „Acele timpuri" !). Apărută la puțin timp după lucrarea liric monografică în limba română „Podu Iloaiei", a prolificului profesor (tot ieșean ! !) I. Kara, cartea de față ne propune o nouă variantă de Kasrilifke „șalom-alehem"-iană, de data asta din Basarabia ! Zghiriță, „dus șteitl" originar al autorului. Dar dacă în „Podu Iloaie", I Kara își desfășoară tulburătoarea analiză în retorta topografică a localității date, autorul noii lucrări poartă cu sine, pe meleagurile unui destin de viață tumultuoasă, spiritul Zghiriței, tenta acesteia colorându-i, cu specificul ei, lupa de analist al evenimentelor trăite.

Salba de momente (citește învățături) de viață, de fapt, potrivit subtitlului, „Nuvele și schițe", începe cu o *Prefață* pentru noi, gingașă „rampă de lansare" pe traiectele propuse. Aflăm de aici despre cultul slovei scrise, în general și al celei idiș, în special.

Zghiriță, sălaș de viață și cultură tradițională, are în mijlocul său casa părintească: MAMA, atoatefăcătoarea de „minuni" vitale, desfășurând sfinte și ample tactici și strategii administrative pentru ca la Bar-Mitzva, Șloimale al ei să n-aibă „tfilin-gata" de „drai cherbleh" de la prăvălie, ci din cele de „finf cherbleh" comandate special la Mordehai Soifer; TATA („Deim tatn lășabeiah") este cel frământat de existența familiei, dar și de subtilități în studiul tradițional, ca și de... o „autobiografie *scrisă*", folositoare, poate, celor ce vor veni (pentru autor, unul din izvoarele apetenței pentru scris)... Și pe ogorul moral al Zghiriței înfloresc florile vieții. Fiul ei are un cult funciar pentru semeni, profesori, colegi, oameni de bine, conturând, prin descrierea, originale trăsături de profil; „dus pintale id", când irumpe, e fermecător prins („An ofițir a hazn"); natura, frumusețile ei nu pot lipsi.

Limba folosită este cea a momentului dat, e culoarea bine gândită în vederea redării plastice a ambianței: pentru Zghiriță este idiș-ul „heider"-ului, al sinagogii; pentru sălile de clasă, pentru seminariile studențești apar frecvent germanismele, neologismele etc. Condițiile grafice sunt remarcabile: coperta, calitatea hârtiei, broșatul.

Profesorul S. Friedenthal, membru al reputatului „Cenaclu de scriitori idiș" din România postbelică, la vârsta înțeleptei decantări a învățăturilor vieții continuă să simtă, să gândească și să SCRIE idiș. Felicitat pentru această ultimă lucrare, cu un „cah irbe" („cât mai repede altă carte"), răspunsul fiului Zghiriței, etern optimist, a căzut pe loc: „cah irbu" ! („cât mai repede alte cărți" !).

Subscriem la urare și așteptăm...

G. BRUCKMAIER

O PERSONALITATE PROEMINENTĂ A ȘCOLII MATEMATICE ROMÂNEȘTI

ADOLF HAIMOVICI

La 2 ianuarie 1993, a încetat din viață profesorul doctor docent Adolf Haimovici, personalitate proeminentă a școlii matematice românești, dascăl de primă mărime al învățământului universitar ieșean, pe care l-a slujit cu pasiune și dăruire întreaga viață.

Născut la 1 octombrie 1912, în Iași, este elev la școala primară „Gh. Asachi" și apoi la Liceul Național din Iași, dovedind înclinații deosebite pentru matematică. În perioada 1930—1934, urmează cursurile Facultății de Științe de la Universitatea ieșeană, obținînd atît o licență în matematici, cît și o licență în științe fizico-matematice. Ca student, este remarcat de iluștrii profesori Alex. Myller și Octav Mayer, care dominau scena matematică ieșeană a acelor timpuri. După absolvirea facultății, funcționează ca profesor în învățămîntul secundar: Liceul de băieți din Bacău și Liceul Național din Iași[1]. Cu talentul și pasiunea binecunoscute, profesorul Adolf Haimovici a continuat, în toată această perioadă, studiul matematicilor, susținîndu-și în mod strălucit doctoratul la 8 iulie 1938, sub conducerea științifică a prof. Al. Myller, cu valoroasa lucrare „Direcții concurente și direcții paralele pe o varietate a unui spațiu conform". Ulterior, deși preocupările sale matematice s-au diversificat mult, interesul pentru geometrie a continuat peste ani și nu l-a părăsit niciodată. Prin contribuțiile sale în domeniul geometriei, prin tematica mereu înnoită în acest domeniu, prof. A. Haimovici a fost unul dintre componenții de seamă ai renumitei școli de geometrie de la Iași.

În anul 1945, este numit asistent universitar la Facultatea de Științe, post care, în condiții normale, i s-ar fi cuvenit imediat după absolvire. Recuperează însă repede timpul petrecut în afara universității, urcînd într-un interval scurt treptele ierarhiei universitare, fiind titularizat profesor în anul 1949. Simultan, predă cursuri de matematici superioare și la Institutul Politehnic „Gh. Asachi".

Ca profesor, A. Haimovici a desfășurat o vastă activitate didactică, predînd cursuri variate ,toate de un înalt nivel științific, cu o largă și la zi informare, îmbinînd în mod fericit rigoarea matematică cu accesibilitatea. Lecțiile sale, deosebit de apreciate de studenți, se desfășurau într-un climat de conlucrare permanentă între profesor și studenți, stimulînd gîndirea studentului prin analogii dintre cele mai surprinzătoare, prin incitarea la obținerea unor soluții inedite și elegante. A fost preocupat, în mod permanent, de publicarea cursurilor, toate devenind, imediat după apariție, cărți de referință în matematica românească, contribuind în mod esențial la cultivarea unor noi domenii de cercetare.

Profesorul doctor docent A. Haimovici a fost, timp de peste 30 de ani, șef al catedrei de ecuații diferențiale și analiză numerică, stimulînd activitatea de cercetare, îndrumînd tinerii spre domenii moderne și activități interdisciplinare. A fost un constant susținător al nebănuitelor posibilități de aplicare a matematicii în studiul altor discipline, aceasta plecînd de la o temeinică cunoaștere a unor capitole fundamentale ale matematicii și surprinderea unor modele funcționale pentru descrierea unor fenomene fizice, chimice, biologice sau economice. Este recunoscută în țară activitatea de pionierat a prof. A. Haimovici în domeniul informaticii, menținînd Universitatea ieșeană sub influența celor doi mari deschizători de drumuri: prof. Gr. Moisil la Universitatea bucureșteană și prof. T. Popoviciu la cea clujeană. A organizat cicluri de prelegeri despre calculatoare, sisteme cu impulsuri și reglaj automat, contribuind decisiv la punerea în funcțiune a primei mașini analogice de calcul din universitatea noastră în cadrul Laboratorului de Informatică al facultății, precursor al actualului Centru de Calcul.

Perioada de funcționare în învățămîntul liceal a marcat întreaga activitate ulterioară a prof. A. Haimovici, care a fost și unul dintre susținătorii procesului de modernizare a învățămîntului matematic liceal. A elaborat trei manuale și peste 60 de articole, dedicate în primul rînd profesorilor de liceu, a ținut zeci de conferințe la cercuri de elevi, școli de vară ale elevilor sau profesorilor, fiind, de asemenea, solicitat să țină cursuri festive la numeroase serii de absolvenți sau întîlniri ale unor promoții. O activitate fructuoasă și competentă a desfășurat și în cadrul Societății de Științe Matematice, al cărei președinte, pentru filiala Iași, a fost timp de decenii.

Profesorul A. Haimovici a fost sufletul Seminarului Matematic „Al. Myller", timp de mai bine de 30 de ani, în calitatea sa de director al acestuia, contribuind din plin la menținerea statutului

Prof. Adolf Haimovici

său special de bibliotecă de nivel european, stabilind noi relații de colaborare și schimburi de carte sau reviste cu o serie de biblioteci universitare din lume.

Partea centrală a activității prof. A. Haimovici o constituie, însă, opera sa științifică. A publicat peste 150 de lucrări de specialitate în reviste de prestigiu din țară și străinătate, monografii și tratate ce acoperă o largă sferă de preocupări. Este dificil de menționat, fie și în treacăt, multitudinea rezultatelor și direcțiilor de cercetare ale omului de știință A. Haimovici, care impresionează nu numai prin profunzime, ci și prin varietatea conexiunilor cu discipline mai depărtate, pentru care pune în evidență aplicații de o deosebită consistență și eleganță.

De fapt, prof. A. Haimovici se afla încă în plină activitate creatoare, fiind suficient să motivăm aceasta prin recenta monografie pregătită pentru publicare, privitoare la studiul unor modele matematice din biologie, abordarea unor subiecte dificile de biomatematică, marcînd, de fapt, ultima perioadă a activității științifice.

Ca redactor responsabil al revistei „Analele științifice ale Universității din Iași", secția matematică, a constituit o garanție a înaltului nivel științific al publicației, reușind, în consecință, perfectarea a numeroase schimburi cu reviste de prestigiu din străinătate.

Invitat la numeroase congrese și manifestări științifice din țară și străinătate, din aproape toate țările europene, prof. A. Haimovici a fost un mesager de frunte al științei românești.

Dispariția prof. A. Haimovici, dascăl iubit și admirat, om de aleasă ținută intelectuală din marea familie a cărturarilor ce au dus peste timp faima prestigioasei Universități ieșene, constituie o grea pierdere pentru știința românească. El va rămîne însă, prin opera ce a durat, prin numeroșii săi elevi și colaboratorii ce vor duce mai departe flacăra strălucitoare a spiritului său creator.

Prof. dr. TEODOR PRECUPANU
decan al Facultății de Matematică,
Universitatea „Al. I. Cuza" Iași

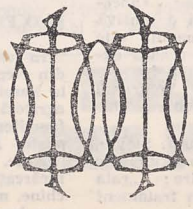

[1] Îndepărtat din învățămînt, pe criterii rasiale, în timpul războiului, a funcționat la Liceul Evreiesc din Iași, fiind apreciat și acolo ca un profesor eminent.

ȘTIRI

DETECTAREA BACTERIILOR

În cadrul Institutului Weizmann a fost pus la punct un sistem de diagnosticare rapidă a bacteriilor foarte contagioase, printr-un test special, mult mai sensibil decât testele biochimice stardard.

Noul procedeu poate fi folosit pentru detectarea bacteriilor care cauzează boli ca: febra tifoidă, dizenteria, diareea ș.a. pentru identificarea purtătorilor asimptomatici ai acestor organisme.

În timp ce procedeul standard pentru detectarea bacteriilor durează șapte zile, tehnica dezvoltată de dr. Gad Fränkel, de la Institutul Weizmann — Departamentul de cercetări membrane și biofizică, dă rezultate în numai cîteva ore. Mai mult chiar, noul sistem poate detecta chiar dacă sînt numai zece bacterii per gram de lichid, ceea ce îl face de 100.000 de ori mai eficient decît cel clasic.

Prin acest nou test se pot depista pacienții care și-au revenit de pe urma febrei tifoide, dar mai sînt încă purtători de bacterii, cauzatoare de noi îmbolnăviri dacă nu se iau măsuri preventive.

EVREII DIN COLUMBIA BRITANICĂ ȘI ISRAELUL

Extinderea pădurii denumite „Columbia Britanică", din Israel și sprijinirea dezvoltării infrastructurii pentru crearea unor noi locuri de muncă pentru olim sînt două obiective importante urmărite de evreii din Columbia Britanică.

OAMENI DE ȘTIINȚĂ STUDIAZĂ ALGELE DIN ZĂPADĂ

Oameni de știință israelieni, care lucrează într-un institut din deșert, au primit din partea guvernului japonez un credit de cercetare, pentru studierea algelor care cresc în zăpadă, în provincia Toyoma, din nordul Japoniei. Experți în domeniul algelor, de la Universitatea „Ben-Gurion", intenționează să cerceteze fiziologia acestor plante, care colorează zăpada în nuanțe verde-pal, galben și roșu.

Opțiunea cercetătorilor nu este atît de bizară precum se pare, declară dr. Avigrad Vonshak, de la Universitatea „Ben-Gurion". Există similitudini între viața în deșert și cea din ținuturi înzăpezite, cu precădere în privința presiunii luminii. În ambele cazuri, alga pune în funcțiune un mecanism rezistent împotriva acestei presiuni, iar o comparație între aceste mecanisme ar putea fi de mare interes. Deosebit de importantă este cercetarea produselor naturale care se formează în alge în timpul adaptării lor la lumina puternică și care prezintă pigmenți unici în felul lor, deoarece există o cerere enormă pentru acești pigmenți, ce pot fi folosiți drept coloranți în industria alimentară și de produse cosmetice.

OLIM DIN SUHUMI

175 de olim din Suhumi, capitala Abhaziei, au fost primii evrei care au venit dintr-o regiune în plin război a Georgiei. Ei au fost primiți la aeroportul „Ben Gurion" cu dragoste și înțelegere.

Elias Canetti

OMAGIUL ORAȘULUI ZÜRICH LUI ELIAS CANETTI

Scriitorul Elias Canetti, stabilit de mai multă vreme la Zürich, a fost onorat din nou de primăria orașului său de adopțiune. Ca unuia dintre cei 24 laureați din domeniile literatură, artă, muzică și dans, care au primit premii de merit în valoare totală de peste 370 000 de franci elvețieni, primarul orașului i-a oferit un asemenea premiu, de 6 000 de franci. Dintre toți artiștii, numai Canetti, care a fost și a rămas cel mai cunoscut, a lipsit de la ceremonie, urmînd să fie supus în curînd unei intervenții chirurgicale. Primarul a subliniat că onoarea și recunoașterea nu trebuie exprimate o dată pentru totdeauna și nu pot fi împărțite în best-seller. Fundamentarea meritelor scriitorului a fost prezentată de dna dr. Clara Obermüller, care a subliniat: „Onoarea făcută lui Canetti este explicabilă, ba chiar un lucru de la sine înțeles".

ÎNGRĂȘĂMINTE

Cenușa rezultată din arderile cărbunelui în industrie, amestecată cu deșeuri rezultate din procesul agricol, poate fi folosită cu succes ca îngrășământ pentru facilitarea creșterii plantelor pe terenuri mai dificile. Cercetătorii de la Facultatea de agricultură a Universității Ebraice din Ierusalim au testat acest lucru cu succes.

TRATAMENT ÎN VINDECAREA CANCERULUI

Specialiști de la Universitatea Ebraică — Centrul Medical Hadassa din Ierusalim au obținut rezultate favorabile în tratarea cancerului mamar la un număr de cinci femei. După afirmațiile medicilor, ele au fost vindecate prin transplant de măduvă osoasă. În acest sens prof. Shimon Slavin, conducătorul departamentului de transplant al măduvei osoase din Centrul Medical Hadassa, sublinia: „suntem siguri, atât cât se poate aprecia, că boala poate fi eradicată...

Noi am adoptat același mod în tratamentul cancerului de sân, ca acela folosit, cu succes, în lupta împotriva leucemiei și a bolii Hodkin, limfoma și pentru anumite alte tumori solide maligne... Bazele tratamentului îl constituie transplantul de măduvă osoasă."

Pentru a fi siguri de distrugerea tuturor celulelor canceroase, este necesară o masivă chimioterapie... Bolnavul este salvat când măduva osoasă extrasă anterior, curățată de celulele maligne, este returnată bolnavului după efectuarea chimioterapiei.

După declarațiile prof. Slavin, tehnicile de transplant cunosc o continuă îmbunătățire: „rata noastră de succes în tratament este în creștere..."

DESCOPERIRE

O plăcuță de argilă, cu scriere cuneiformă, din arhivele regilor canaaniți din Hazor, a fost găsită cu ocazia excavațiilor arheologice de la Tel Hazor din Galileea — Israel. Plăcuța datează din secolele XVII sau XVIII î.e.a., este scrisă cu caractere cuneiforme în limba akkadiană și a fost descifrată de prof. Aaron Shaffer și dr. Wayne Horowitz de la Departamentul de Asiriologie a Universității Ebraice.

Plăcuța cuprinde o listă de 19 nume de cameni de origine amarită și hurrită — două popoare care au trăit în Orientul Mijlociu în perioada menționată.

Hazor, cel mai mare oraș din anticul Canaan, este în prezent cel mai întins perimetru arheologic al perioadei biblice în Israel, acoperind 200 de acri, din care doar o mică porțiune a fost excavată.

ȘI MAI BOGATA ȘI MAI SCUMPĂ

Potrivit relatărilor apărute în presă, Barbra Streisand a încheiat cu „Sony Corporation" un contract pentru filme și discuri, în valoare de 60 de milioane de dolari. După cum relatează „New York Newsday" renumita cîntăreață și actriță va obține în viitorii zece ani, pentru fiecare regie de film, circa trei milioane de dolari, iar pentru fiecare album de discuri cinci milioane de dolari. Ca „un mic stimulent", Streisand primește, pentru fiecare rol în film, un „mic" avans de patru milioane de dolari.

BARBRA STREISAND în „Funny Girl"

O TEHNICĂ NOUĂ

În cadrul Institutului de Știință Weizmann din Rehovot a fost dezvoltată o nouă tehnică de îmbunătățire a eficacității cercetărilor genetice în întreaga lume.

În cadrul unui proiect mondial, lansat de Institutul Național al Sănătății din Statele Unite, se va întocmi o hartă cu ajutorul căreia se vor putea descifra genele speciei umane.

OZON

S-a realizat în Israel un aparat cu ajutorul căruia apa poate fi îmbunătățită cu ozon. Astfel tratată, rolul ei va fi multiplu: reduce tensiunea, îmbunătățește respirația, circulația sângelui și metabolismul.

O FERMĂ ÎN NEGHEV

În valea deșertică Mashash din Neghev, pe drumul ce duce la Yeroham, s-a profilat o fermă agricolă de cultivare a pomilor fructiferi și de creștere în acest pustiu a diverșilor arbori fără irigație. De minunea pomilor încărcați de rod, plini de smochine, migdale dulci, măsline etc vor beneficia locuitorii — într-un viitor nu îndepărtat — atât pentru uzul lor, cât și pentru vânzare.

Personalul de la Universitatea Ben Gurion, din Beer Sheva menține această fermă cu rezultate excepționale, așa cum remarca dr Pedro Berliner, șeful secției deșertice agricole a Institutului de cercetări, aparținând de Universitatea din Neghev.

IBM — ISRAEL

Binecunoscuta companie de computere IBM — cu sediul în Statele Unite — intenționează să cumpere terminale pentru echipamentele complexe de tehnologie specială de la firma israeliană IIS pentru a fi folosite în spitale.

ISRAELUL TESTEAZĂ UN TRATAMENT

Sute de persoane suferind de boala „dwarfs" pot fi vindecate acum cu un hormon produs în Japonia și testat în Israel.

Toți copiii tratați cu IGF-1 au crescut și, ca atare, prof. Laron a concluzionat că boala este în sfârșit curabilă.

Caracteristicile bolii: lipsă de creștere, obezitate, mâini, picioare și față foarte mici în comparație cu restul organismului. Ficatul nu este în măsură să producă hormonul care cauzează creșterea iar persoanele cu LTD (Laron type dwartism) ajung la o înălțime de doar 3—4 picioare (1 picior = 30,479 cm).

AJUTOR ISRAELIAN

Un avion de transport „Hercules" al forțelor aeriene israeliene, încărcat cu 15 tone de ajutoare umanitare, a aterizat la Zagreb, capitala Croației și s-a reîntors fără să, oprească motoarele. Avionul nu a putut să-și continue cursa spre Sarajevo, aeroportul fiind închis datorită faptului că un avion britanic cu ajutoare a fost lovit de trăgători cu lunetă în timp ce-și lua zborul.

Națiunile Unite și-au asumat obligația de a transporta ajutoarele israeliene spre Sarajevo.

CONDAMNARE

Profesorul Jim Keegstra, din localitatea Eckville Alta, Toronto a fost condamnat la o amendă de 3 000 dolari SUA după ce un juriu l-a găsit vinovat de promovarea urii împotriva evreilor, de instigare.

GRECIA CONDAMNĂ TERORISMUL

Atacul terorist, comis la Patras, Grecia, în anul 1991, a costat viața a șapte persoane. Cei șase palestinieni teroriști, organizatorii și făptuitorii acestui act terorist, au fost prinși și condamnați: doi la închisoare pe viață iar patru dintre ei la câte nouă ani și jumătate.

Este pentru prima dată când autoritățile grecești au fost în măsură să anihileze o rețea teroristă.

AVION ROBOT SPRE INDIA

India, care a stabilit relații depline cu Israelul, urmează să cumpere avioane israeliene fără pilot.

COMERȚ

Prin intermediul unei firme din Europa occidentală, compania DOROT a kibutului cu același nume a exportat în Siria vane în valoare de 50 000 dolari SUA. Aceste vane sunt necesare pentru a controla sistemul de apă potabilă din Damasc.

SLOVACIA ȘI ANTISEMITISMUL

La o întâlnire avută cu conducătorii Congresului Mondial Evreiesc la Bratislava, primul ministru slovac a denunțat antisemitismul declarând următoarele:

„Suntem îngrijorați de recentele manifestări deschise de antisemitism, pornite din Slovacia mai ales că nici istoria a înregistrat, în timpul celui de-al doilea război mondial, un regim marionetă a nazismului".

POZIȚII

Se cere luarea unei poziții drastice față de recrudescența acțiunilor antisemite și neonaziste. Din declarațiile ministrului de interne al Germaniei, Rudolf Seiters, rezultă că în anul 1992 numărul atacurilor neonaziste s-a ridicat la 1.483, față de 900 în anul 1991 și 270 în anul 1990; o creștere de patru ori față de 1990.

APĂ DE BĂUT

Compania Arkai, cu sediul în kibuțul Hazera, a încheiat un contract pe baza căruia Israelul va exporta în Noua Zeelandă filtre care „să producă apă de băut dintr-un lac natural". Valoarea contractului se ridică la 150.000 dolari S.U.A.

O PREMIERĂ ȘTIINȚIFICĂ

La frontiera Siriei cu Israelul a fost găsit un vultur aproape mort. El a fost salvat de specialiștii „băncii de sânge" de la spitalul Sheba din Tel Hașomer.

Transfuzia a fost făcută cu sângele luat de la un alt vultur. Este pentru prima dată când a avut loc o asemenea transfuzie. Ulterior pasărea a fost trimisă în rezervația de animale de la Ramat Gan.

EXPERIENȚELE LUI MENGELE

3 000 de gemeni a folosit Josef Mengele, în lagărul de exterminare de la Auschwitz, pentru barbarele sale experiențe pseudomedicale. Doar 180 dintre copiii în vîrstă de 5 pînă la 15 ani au supraviețuit.

PACEA — CEL MAI IMPORTANT ȚEL AL ISRAELULUI

Cu prilejul aniversării negocierilor de la Madrid cu statele arabe vecine și cu palestinienii, administrația Poștei israeliene a emis timbre poștale cu o ștampilă specială.

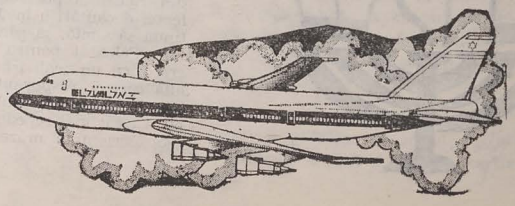

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

PESAH 5753

The Message Of His Eminence Chief Rabbi Dr Moses Rosen

To The Jewish Communities In Romania

Beloved Brothers and Sisters,

The festive dinners of these nights are waiting for us again. Year in, year out, they bring in our homes the wind of freedom, because in such night "we stepped from slavery to freedom".

The suffering of our slavery was cruel and the cup of humility which we drank to the bottom, was bitter. But, here we are, in the middle of the night, when darkness was most powerful, when no ray of hope seem to flicker anywhere, it was then that "the Watchman of Israel" saved us.

The Jewish people was born during that night, and at the same time a rather strange message went to the world. It sounded something like this: "Slavery can and should have an end. This is possible; it is possible to break the chains; the slaves can change their fate".

Ever since, for thousand of years, all the Pharaohs, irrespective of their name, trembled before this event which shattered history: Freedom is on its way!

That is why, the Jewish child of all generations asks:

MA NISHTANA? What's the difference between this night and all the other nights?

And his parent answers:

"Yes. We were slaves, but we are no longer. Nevertheless we are not allowed to forget what happened to us. There are potential Pharaohs teeming in the world. Many a time and like their predecessors, they ran to catch up the carrige of history and tried to turn it back. Therefore, we should remember. This night, is לילל שימורים "a watchful night". Let us be watchful, because freedom can be easily lost. Let us not cherish illusions.

"Let us keep a watch over us, the people of God; a people that is unlike all the others. If we are free and equal with the other peoples, let us see and forget not that our deliverance from the Egyptian slavery was meant to be a salvation of our national identity, of our ancestral faith; to know how to continue to be unlike all the others.

Assimilation means collective suicide. What neither Pharaoh nor Hitler succeeded, can, horrible dictu, be carried out by our lack of wake over the Torah and over our thousands of years old culture, tradition and teaching.

The dinner of this night is in no way a "Last Supper". In the middle of the night we open up the doors of our homes and we call out this messenger of the human rights, the right to be alike and also to be unlike all the others.

The rainbow is a symbol of peace. It was chosen as such by the Almighty because it brings together seven colours. They yield together the image of a splendid harmony, which none of them melts into the other. Each one stands as it was.

Beloved Brothers and Sisters,

Praised be the Lord for any discrimination against us is punished by law and that the young democracy in this country vouches for the former down-trodden people, social equality.

Therefore, let us be aware of how to watch over the other face of freedom, the one that depends on us and only on us: the respect for our own dignity: to assert unostentatiously but firmly our national Identity; to promote our thousand years old teaching, the Torah and its marvellous ethics.

We knew always and we should see today so that all these elements in Judaism be blended together with our devotion and fidelity toward Romania, our common homeland, and to place further our whole capacity into its service.

Is this spirit and with such advice conveyed to us by the Haggadah we recite during these nights, I bestow upon you all, beloved brothers and sisters, my sacerdotal blessing for a HAG KASHER VESAMEIAH!

Dr MOSES ROSEN
Chief Rabbi of the Mozaic Religion,
President of the Federation of the Jewish Communities in Romania

FROM OUR COMMUNITIES

A BAR-MITZVAH AT THE CHORAL TEMPLE

At the age of 13 the young Jew reaches his full religious age. He becomes "A Son of the Commandment" (Bar-Mitzvah) before the community. He makes his allegience in the Holy Temple. He binds his left arm and his head with the Tephilin, i.e. the witnesses of his solemn declaration of faith, by which he places his heart and mind, soul and thinking, feelings and reason into the service of God, His Holy Teaching — the Torah, and of the Jewish people, the bearer of the Divine Word in this world.

For many decades Jewish children have been passing in front the pulpit of our Choral Temple. They learnt the Jewish letters, Aleph—Beit — the Jewish Alphabet; they recite the prayers and celebrate the great day of their entrance into the community of Israel.

But on Sunday, March 14, 1993. we had an unusual Bar-Mitzvah on our pulpit.

Physician Rottner's third son recited impeccably the final verses of the weekly lesson, the words of the prophet from Haphtarah (these were officiated a day before, Shabbat Parshat Para), and the morning prayers (Shavit) of the Bar-Mitzvah day.

He also delivered a speech stressing the Judaic morals, which moved the audience deeply.

His Eminence Chief Rabbi Dr Moses Rosen who wanted to officiate the ceremony personally, praised his parents who endeavoured, in spite of all hindrances and risks, to educate all their three sons in a Judaic spirit.

The Talmud Torah choir sang in the honour of their fellow mate several traditional Jewish folkloric songs.

The melamed, Markus Segal, was also praised by His Eminence for his zeal, skill and devotion with which he educates, for the past several decades, the young members of our community to tread the path of Torah and of Judaism.

MAZAL TOV!

TELEGRAMS

Dear Mr President Ambassador Wolf,
Dear Mr. Vice-President Michael Schneider,

The slogan of Pessach „KOL DICHFIN" — „Not one Jew shall be hungry" is your slogan in all the days of the year and Romanian Jews are feeling this, day by day. But, what you have done this year despite all the unforseen enormous difficulties — to bring by air our Matzot in the last moment, is a splendid confirmation of your philosophy concerning Jewish solidarity in respect of Tora.

May the Almighty bless you, our beloved friend Zvi Feine and all the other leaders and workers of JDC, with health ans happiness, may He give you „to go from strength to strength" in your noble mission in the service of Israel and of the whole Jewish people.

HAG KASHER VESAMEIACH

— it is you who made it possible that our Passover will be "KASHER", it is you who deserve to have a Passover and a whole year of "SAMEIACH" of joy and success.

With love and admiration,
CHIEF RABBI DR. MOSHE ROSEN

March 30, 1993

Chief Rabbi Moshe Rosen
Federația Comunităților Evreiești din România
București, Str. Sf. Vineri 9—11,
sector 3
București, Romania

Dear Rabbi Rosen,

We were both extremely moved by your uplifting words and the beautiful blessing contained in your fax which we received yesterday.

It is wonderful that the matzot arrived in time for Pesach, although we do not feel we accomplished a particularly heroic feat. Instead, we simply are thankful that God has blessed our efforts in our concern for the welfare of the Jews of Romania. We are "our brother's keeper" and our celebration of the Festival of Freedom is enhanced because we share its wondrous miracle with you.

Our best wishes to all of you for a "Hag Kasher Vesameiach".

Sincerely,

AMBASSADOR MILTON A. WOLF
President

MICHAEL SCHNEIDER
Executive Vice-President

The Roman—Catholic Romanian Church Condemned Antisemitism

Archbishop Ioan Robu of the Roman-Catholic Romanian Church condemned antisemitism — "The symphony of hate against Jews". He continued his message saying: "Without shame and without any real arguments there are accusations against minorities and religions in the Parliament of Romania where some deputies are not asking the benefit of the people but their own egoist, personal advantage".

VISITS TO HIS EMINENCE

THE AMBASSADOR OF THE STATE OF ISRAEL IN BUCHAREST

On Wednesday, March 3, His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, President of the Federation of the Jewish Communities in Romania, received the visit of His Excellency, Avshalom Meghidon, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the State of Israel in Bucharest.

Their discussion was carried in a warm, friendly atmosphere.

THE AMBASSADOR OF AUSTRIA IN BUCHAREST

On Monday, March 15 1993, His Eminence Dr. Moses Rosen, the President of the Federation of the Jewish Communities of Romania, received the visit of Mr. Dr. Christoph Parisini, the Ambassador of Austria in Bucharest. His Excellency was accompanied by Dr. Michael Schwartzinger, chargé d'affaires of this Embassy.

There were discussed problems concerning the recent visit of the Council of Europe's delegation to Bucharest

THE LEADERSHIP OF THE FREE EUROPE RADIO BROADCASTING COMPANY

On Monday, March 22, 1993, His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, President of the Federation of the Jewish Communities in Romania, received the visit of a delegation representing the leadership of the Free Europe Radio Broadcasting Corporation. The delegation was made up of the following gentlemen: Gene Pell, President; George D. Woodard, Vice President; Robert E. Gillette, Director; Dr. Nicolae Stroiescu, Executive Director of the Romanian Department.

The delegation demanded — and Mr. Chief Rabbi agreed — to be presented a succint analyse of the present state of the Jewish Community of Romania.

His Eminence exposed with devotion and loyalty for native land the problems of the few thousands Jews, survivors of the fascist Holocaust and of the communist terror, living in this hard period, when the Romanian people passes through a difficult and full of deprivations transition.

The Chief Rabbi mentioned that the Occident's big mistake to maintain Romania isolated from Europe led to the fascism's resurrection and considered the unjust existing situation must be interrupted. (China has the clause, the human rights are respected there ?).

The Romanian people needs help.

Their discussion was carried in a cordial atmosphere.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

של היהדות הדתית מרומניה

ב"ה ניסן תשנ"ג מס" 754 דר-שבועון

פתב-עת

קול קורא של הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א לחג הפסח תשנ"ג אל קהילות יהודי רומניה

אחי ואחיותי היקרים,

ליל שחרור עבדים הראשונה בהיסטוריה, הוא גם ליל שבו נולדו השאלות, הקושיות: לא רק ארבע, אלא שאלות עד אין סוף. שהתחילו בלילה הזה הקיצו את האדם מתרדמות, לעורר את הומים כולם למאבק למען חרות.

וכון שהילד, תוך כשהוא מתחיל להוציא משפתיו את ההב-רות הראשונות, אינו פוסק אף רגע לשאול. הוא צמא לדעת להכיר כל. תופעה, הסירוב לקבל את הדברים כמו שהם, בלי הסברי לסיבותיהם. כל זה תבעי באדם והילד תרם נכנס תחת עול הלחצים של חברה ולכן הוא שואל בלי הרף.

וכון גם כן שהאדם היה נשאר במצב פרימיטיבי אלמלא לא היה יודע לשאול. בעצם כח השאלה, מוצאים את ההבדל בינו לבין החיות והבהמות. הוא התקוממם נגד כל עול ושאל: למה? מה נשתנה? למה יש הבדל בין חזקים וחלשים, בין עשירים לעניים? למה?

מלכות הרשע פחדה משאלות: העריצם היו תמיד מתנגדים לחוקי ההגיון.

משה רבינו מופיע על במת העולם עם שאלה. אלו הם המלים הראשונות שאנו שומעים מפיו כשיצא אל אחיו: "ויאמר לרשע למה תכה רעך?" הוא מסרב להסכים לרשע, הוא מוחה, הוא שואל.

ואפילו, כביכול, כלפי שמיא, גם כן הוא שואל:

"למה הרעות לעם הזה? למה זה שלחתני?"

"אם אינך נותן בידי אפשרויות לעזור להם, אז למה כל השליחות שלי?"

העם היהודי למד ממשה להיות קשי עורף "לא לפחד כלל", לא להסס להתנגד לרשע, להסיר ממנו כל מסכה דרך השאלות והגיונות.

להגיון אין שום סיבה לפחד משאלות. לכן שאלנו תמיד מה נשתנה הגורל שלנו מגורלם של כל העמים? למה יש לכולם מקום תחת השמש ואנחנו נודדים מגלות אל גלות, מגוי אל גוי, וממלכה לעם אחר? למה? עשו שונא את יעקב, בלי רמוקים, סתם מרשעות? עד מתי יוכלו החיות הטורפות הפש-יסטיות להתקיף אותו, לבזות אותנו? עד מתי מחאותינו לא מצאו הד? חרות, זאת אומרת שאלות. לקחת מן האדם את כוחות השאלה, זאת אומרת עבדות.

נביאי ישראל, כל הגבורים והקדושים שלנו שלחמו ולוח-מים בשורת הראשונות של המאבק העולמי למען שחרור שאלו מה נשתנה?"

לכן אנחנו מבינים איך חדרה השאלה מהלך המחשבות שלנו. ים התלמוד הוא רק בת השאלות. כל אחד מן התנאים והאמוראים מחויב לנמק את דעתו, אחרת מופיע גל של שאלות. "מנלן? מאי קא משמע לן? מיתבי? ורמינהי?" וכו' וכו'.

יש בדיחה עממית שהיהודי משיב לשאלה עם שאלה אחרת. מה שלומך? איך אתה מרגיש? ולזה באה התשובה: איך ארגיש? באמת, מה שלומי?). הבדיחה הזאת מביעה את עצם רוח היהדות.

העולם הזה נברא ב "הא". שנאמר "בהבראם – בהא בראם" (מדרש רבא).

הייתי מפרש את דברי חז"ל הנ"ל שיסוד העולם הזה הוא השאלה.

רק עם שאלות, רק עם השאלה "מי ברא אלה?" מגיעים לסיבת כל. הסיבות ולעילת כל העילות, רק בדרך השאלות נעשות מהפכות.

היו זמנים שהיהודים קבלו קללות, בזיונות, מכות ולא יכלו לשאול למה? עברו, בעזרת השם, הזמנים הללו וזכותנו להתקומם נגד שערית הרשעים ולשאול את הרשע כמו שעשה משה רבינו, מביא לסתום את פיהם המלא ארס ושנאה קנובלית.

אחי ואחיותי היקרים,

פותחים אנחנו, בליל הסדר, את דלתות ביתינו ומקבלים בשמחה אורח יקר: אליהו הנביא, מבשר הגאולה, יבן על כל האומללים, יתנגד לכל העריצים, יביא צדק ושלום בין העמים מקדמים אנחנו לקבל את בני אליהו הנביא בארץ שבה חיינו הדתיים, התרבותיים והסוציאליים מובטחים על ידי העקרונות העמדים כבסיס למשטר.

הבה נקבל את אליהו הנביא באהבה ובששון. אשרינו שזכי-נו להיות הדור החוזה בעיניו את הר אליהו, הר הכרמל, במלוא גבניו, ואת הארץ שלנו שבה אנו מקיימים את דברי הנביא עמוס: "ובנו ערים נשמות וישבו ועשו גנים ואכלו פריהם ונטעו כרמים ושתו את יינם".

"תשבי יתרץ קושיות והלכות, במהרה יבוא אלינו עם משיח בן דוד ולא יהיו עוד קושיות שאין להן תשובה.

ברוך הבא, אליהו הנביא!

בברכת חג כשר ושמח

ד"ר דוד משה רוזן

הרב הראשי ונשיא ועד הקהילות מרומניה

שיחה ידידותית בין הרב הראשי הנבחר של מדינת ישראל ר' ישראל לאו שליט"א, הנשיא הנבחר מר עזר וייצמן, והרב הראשי שלנו ד"ר דוד משה רוזן שליט"א

Noul Şef Rabin al Israelului, Israel Lau şi dl Şef Rabin dr. Moses Rosen, într-o discuţie cu dl Ezer Weizmann, preşedintele ales al Statului Israel

לאוכרת שנה לפטירתו של מנחם בגין ז"ל: מר יצחק שמיר — לשעבר ראש ממשלת ישראל, הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א מר ארי דרי — שר הפנים לישראל וד"ר א. תבין מנהל מכון „ז'בוטינסקי" מתל אביב

La comemorarea unui an de la moartea lui Menachem Begin, z"l, Yitzhak Shamir, fost prim-ministru al Israelului, dl Şef Rabin dr. Moses Rosen, Arie Dery, ministrul de interne al Israelului, şi dr. A. Tavin, directorul Institutului „Jabotinsky" din Tel Aviv.